

Projekt

z dnia 18 marca 2024 r.

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIASTA WISŁA**

z dnia 28 marca 2024 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Wisła na lata 2024 - 2028

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.) oraz art. 87 ust.1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.)

**Rada Miasta Wisła,
uchwała co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wisła na lata 2024-2028, zaopiniowany pozytywnie przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Wisła.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego i wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady
Miasta Wisła

Janusz Podzorski

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

WISŁA

Wisła, 2024 r.

Spis treści

1.	Wstęp	4
2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	4
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	5
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	11
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	11
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i regionu	13
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	14
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych miasta Wisła).....	14
5.2.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	20
5.2.1.	Charakterystyka miasta Wisła.....	20
5.2.2.	Zarys historii obszaru Gminy.....	22
5.2.3.	Krajobraz kulturowy	24
5.2.4.	Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla gminy	27
5.2.5.	Zestawienie obiektów z terenu gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego	32
5.2.6.	Zestawienie obiektów z terenu miasta Wisła wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków.....	34
5.2.7.	Obiekty stanowiące własność miasta	34
5.2.8.	Zabytki ruchome	35
5.2.9.	Zabytki archeologiczne.....	36
5.2.10.	Muzea i zabytki w zbiorach muzealnych	37
5.2.11.	Dziedzictwo niematerialne.....	39
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	39
7.	Założenia programowe.....	42
8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	48

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

9.	<i>Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.....</i>	48
10.	<i>Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....</i>	49
11.	<i>Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.....</i>	57
	<i>Załącznik nr I – Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków .....</i>	58
	<i>Aneks numer 1 – wykaz zabytków nieruchomych .....</i>	58
	<i>Spis tabel.....</i>	69
	<i>Spis fotografii .....</i>	69

1. Wstęp

Przedmiotem niniejszego opracowania jest:

- stworzenie nowego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wisły na lata 2024-2028, opartego na analizie stopnia realizacji dotychczasowego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020;
- zdefiniowaniu nowych zadań wraz ze wskazaniem obszarów i obiektów objętych programem.

Program jest dokumentem administracyjnym opracowanym w celu określenia podejmowanych działań, koniecznych do sprawowania odpowiedniej opieki nad zabytkami, w zależności od uwarunkowań, na terenie Miasta Wisły w okresie czterech lat od wejścia w życie.

Zaproponowane w Programie działania są nastawione na poprawę stanu „substancji zabytkowej”, jej rewaloryzację oraz promowanie i upowszechnianie krajobrazu i dziedzictwa kulturowego. Korzyściami płynącymi z zainicjowanych działań będą m.in. wzrost znaczenia lokalnych wartości, poczucie tożsamości i wspólnych korzeni oraz, harmonia między opieką nad zabytkami a innymi celami społeczno-gospodarczymi. Będzie to również podstawa współpracy między samorządem gminy a Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Program nie stanowi formy aktu prawa wiążącego.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami są przepisy wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.). Zapis w ustawie mówi jasno, że zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program jest potem ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Podstawę prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią trzy poniższe ustawy:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa narodowego w Polsce (art. 5), stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (art. 6 ust. 1), wskazuje, że ochrona środowiska (w tym zabytków) jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela (art. 86).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.)

Ustawa jest kluczowym aktem prawnym w dziedzinie ochrony zabytków. Definiuje ona m.in. pojęcie zabytku, reguluje zasady ochrony i opieki nad zabytkami, określa: formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, obowiązki właściciela lub posiadacza zabytku, formy finansowania opieki nad zabytkami, zasady prowadzenia badań przy zabytkach, etc. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

Art. 3, który definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Art. 4, który objaśnia, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

Art. 5, który określa w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii kultury”.

Art. 6 klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (...),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

Art. 7, który określa formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o

zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu, na którym znajduje się zabytek. Także wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Do rejestru można wpisać także otoczenie, nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny.

Lista Skarbów Dziedzictwa

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na ww. listę wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,
- 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pastelów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,
- 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,
- 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,
- 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,
- 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro

– na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu. Na listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne.

Park kulturowy

Park Kulturowy jest tworzony w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 17, który określa zakazy i ograniczenia na terenie parku kulturowego dotyczące: prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej; zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych; umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1; zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury; składowania lub magazynowania odpadów.

Art. 20, który mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów.

Art. 21: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

Art. 22: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

Nowelizacja ustawy z dnia 22 czerwca 2017 roku wprowadziła zapis, mający na celu ochronę obiektów zabytkowych, co do których zostało wszczęte postępowanie w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości, ale decyzja nie jest jeszcze ostateczna: „*od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku*”. Zakaz ten dotyczy również robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie. (Art. 10 a).

W ramach nowelizacji ustawy Art. 81. 1. mówi, iż w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2023 poz. 40)

Zapis w ustawie informuje, że zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia związane z ochroną zabytków jak i opieką nad zabytkami (art. 7 ust.1, pkt 9).

Dodatkowe uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawierają m.in.:

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2022 poz. 503)

Ustawa precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić wymagania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także dóbr kultury współczesnej.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2023 poz. 682 z późn. zm.)

Przepisy tej ustawy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2, ust 2 pkt 3). W art. 5, ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków lub do gminnej ewidencji zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od obowiązujących przepisów techniczno-budowlanych (art. 9, ust. 3, pkt 4).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2022 poz. 2556)

Ustawa wskazuje, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych. Dodatkowo ustanawia, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania: polityk,

strategii, planów lub programów powinna: określać, analizować i oceniać przewidywane, znaczące oddziaływanie na środowisko, a także zabytki.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2022 poz. 916 z późn. zm.)

Ustawa określa m. in. procedury dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską. Wojewódzki konserwator zabytków wdaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2023 poz. 344 z późn. zm.)

Ustawa mówi, że jednym z celów publicznych jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz precyzuje, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 2020 poz. 194)

W rozumieniu niniejszej ustawy działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury. Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Ustawa określa, że sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury oraz, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2023 poz. 571 z późn. zm.)

Ustawa informuje, że gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe/stowarzyszenia.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zawierają:

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2022 poz. 385 z późn. zm.)

Ustawa zawiera zapisy o przechowywaniu, zabezpieczaniu i udostępnianiu zabytków. Ustawa mówi, iż Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2022 poz. 2393)

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy, które zawiera:

Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 2020 poz. 164)

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. Nadzór nad narodowym zasobem archiwalnym sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego za pośrednictwem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Akty wykonawcze:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 30, poz. 259),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 roku Nr 71, poz. 650),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 75, poz. 706),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. z 2004 roku Nr 102, poz. 1066),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. 2019 poz. 1811),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 roku Nr 212. poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2019 poz. 1470).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 roku Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2021 poz. 56),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2021 poz. 81).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wisła na lata 2024-2028, jest spójny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w dokumentach poniżej:

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026 (Uchwała Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2023 r.)

Celem programu jest zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii.

Najważniejsze cele programu:

Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl.

Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.)

Znaczenie dokumentu w kontekście programu opieki nad zabytkami jest istotne, gdyż jednym z ustawowych celów programów opieki nad zabytkami jest włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

Celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie.

Koncepcja kładzie nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Dokument formułuje również zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa. Uwzględnia także problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu;

- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach o niższym reżimie ochronnym;
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (Uchwała Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r.)

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS) stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Diagnoza w zakresie objętym programowaniem strategicznym opiera się na trzech obszarach:

- obszar 1: współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: kultura – tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

W obszarze 2 kultura wskazano m.in. na zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych (tylko niespełna 1/3 obiektów zabytkowych figurujących w rejestrze krajowym nie wykazuje objawów zniszczenia). Jednocześnie wskazano także na rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego, które zarówno w Polsce, jak i na świecie, odgrywają również coraz ważniejszą rolę w kształtowaniu świadomości historycznej i tożsamości narodowej.

Jako cel główny SRKS wskazała wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

Cel główny SRKS realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne:
  - Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami,
  - Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.
- Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich:
  - Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
  - Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury,
  - Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
  - Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
  - Wzmacnianie promocji kultury polskiej za granicą.
- Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.
  - Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju,
  - Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych,
  - Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i regionu

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wisła na lata 2024-2028 wykazuje spójność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim i regionalnym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

W Programie sformułowano następujący cel nadrzędny Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2022–2025:

HARMONIJNE ZARZĄDZANIE KRAJOBRAZEM KULTUROWYM ORAZ OPTYMALNE ZACHOWANIE AUTENTYCZNEGO MATERIALNEGO I NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA WSPOMAGA BUDOWĘ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO ORAZ ROZWOJU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA I PROMOCJI REGIONU W KRAJU I NA ŚWIECIE.

Aby ten cel został zrealizowany, konieczne jest podjęcie działań związanych i z materią zabytków i kompetencją społeczną. Temu służą wyróżnione dwa cele strategiczne programu:

- Cel strategiczny I – Zrównoważone zachowanie dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego) i włączenie go w zarządzanie procesami gospodarczymi,

Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

- Cel operacyjny I.1 – Weryfikacja zasobów zabytkowych województwa
- Cel operacyjny I.2 – Budowa kompleksowej strategii i wywiedzionego z niej systemu zarządzania dziedzictwem kulturowym województwa
- Cel operacyjny I.3 – Zarządzanie materialnym i niematerialnym dziedzictwem jako element strategii gospodarczej województwa śląskiego
- Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnego klimatu dla instytucji i włączenia społecznego w opiekę nad dziedzictwem kulturowym regionu.

Dla drugiego celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

- Cel operacyjny II.1 – Upowszechnianie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami na wszystkich poziomach edukacji
- Cel operacyjny II.2 – Włączenie społeczności lokalnych w procesy opieki nad dziedzictwem kulturowym od poziomu strategii do wspólnych, systemowych działań

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych miasta Wisła)

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wisła na lata 2024-2028, jest zbieżny z dokumentami gminy o charakterze strategicznym i opracowaniami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy oraz zawierającymi ustalenia dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego, opisanymi poniżej:

Strategia Rozwoju Miasta Wisła na lata 2021-2030

Strategia Rozwoju Miasta Wisła na lata 2021-2030 to dokument wielowymiarowego planowania perspektywicznego, określający wizję, cele oraz główne działania rozwoju dla Miasta Wisła. Okres obowiązywania Strategii został określony do roku 2030. Przedmiotowe opracowanie stanowi podstawowy

dokument planistyczny Miasta Wisła wskazujący główne cele dalszego rozwoju, nadrzędny w stosunku do pozostałych dokumentów przyjętych przez władze miasta.

Misja miasta Wisła: Misją lokalnego samorządu jest kreowanie rozwoju w oparciu o poszanowanie potrzeb wszystkich mieszkańców, uwzględnienie interesów lokalnych przedsiębiorców, tworzenie warunków rozwoju turystyki i towarzyszącej jej infrastruktury, z jednoczesnym wzmacnianiem poczucia tożsamości lokalnej, kultury i tradycji oraz ochroną wartości przyrodniczych.

Wizja miasta Wisła: Wisła to miasto skoncentrowane na potrzebach swoich mieszkańców. Dąży do zaspakajania ich potrzeb społecznych, kulturalnych, zdrowotnych, sportowych i rozrywkowych. To miasto zapewniające równy dostęp do usług wszystkim swym mieszkańcom.

Rozwój Miasta prowadzony jest w oparciu o model partycypacyjny, zapewniający wpływ na kształtowanie polityk sektorowych i prowadzonych inwestycji zarówno mieszkańcom, jak i podmiotom gospodarczym funkcjonującym na jego terenie. Udział interesariuszy jest jednym z istotnych elementów wpływających na zarządzanie Miastem.

Korzystając z naturalnych zasobów, historii i tradycji, Wisła jest jednym z najważniejszych ośrodków turystycznych kraju. Rośnie także jej pozycja międzynarodowa. Stale rozwija posiadaną ofertę turystyczną, uwzględniając jednocześnie interesy i potrzeby mieszkańców. We współpracy z sąsiednimi samorządami wzmacnia markę Miasta Wisła, Beskidu Śląskiego i kluczowych produktów lokalnych.

W oparciu o lokalną kulturę i zasoby, Wisła integruje społeczność, wzmacniając lokalną tożsamość, przywiązanie do wielokulturowości i tradycji Śląska Cieszyńskiego. Wspiera rozwój lokalnego rzemiosła i elementów związanych z wiślańską spuścizną.

Lokalna gospodarka sprzyja tworzeniu stabilnych i atrakcyjnych miejsc pracy, niezależnych od sezonowości turystycznej. Powstające miejsca pracy odpowiadają zainteresowaniom, potrzebom i ambicjom mieszkańców, którzy swą przyszłość wiążą z zamieszkiwaniem i pracą w Wiśle.

Integracja przestrzenna i transportowa Miasta sprzyja przemieszczaniu się po nim i zapewnia zrównoważony dostęp do oferowanych usług mieszkańcom i turystom.

Podjęmowane działania z zakresu ekologii i obniżania emisji zanieczyszczeń pozytywnie wpływają na bioróżnorodność Wisły i utrzymywanie jej wysokich walorów przyrodniczo-krajobrazowych

W ramach celu strategicznego III: Atrakcyjna przestrzeń dostępna i spójna architektonicznie wyznaczono cel operacyjny: Zrównoważony rozwój przestrzeni publicznej. Do kierunków działań spójnych z przedmiotowym opracowaniem wskazano:

- Ochrona krajobrazu naturalnego miasta,
- Zapewnienie wysokiej estetyki przestrzeni publicznej,
- Dbłość o ład przestrzenny,
- Przebudowa Amfiteatru na siedzibę Wiślańskiego Centrum Kultury wraz z muzeum Tygodnia Kultury Beskidzkiej,
- Rozwój szlaków turystycznych,
- Zagospodarowanie bulwarów rzeki Wisły.

Program Rozwoju i Promocji Produktów Turystycznych oraz Kulturowych Beskidzka 5

Projekt realizowany jest wspólnie przez pięć beskidzkich gmin. Liderem projektu jest miasto Ustroń, partnerami gminy: Brenna, Istebna, Szczyr i Wisła, zaś wykonawcą projektu jest Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER.

Głównym celem projektu jest zwiększenie krajowego i zagranicznego ruchu turystycznego w gminach „Beskidzkiej 5” poprzez opracowanie zintegrowanej strategii rozwoju turystyki dla tego obszaru. Stworzenie wspólnej strategii rozwoju turystyki dla pięciu beskidzkich gmin będzie możliwe dzięki realizacji szeregu szczegółowych działań w ramach projektu, wśród których można wymienić:

- Przeprowadzenie diagnozy stanu ruchu turystycznego oraz oferty skierowanej do osób przyjezdnych;
- Stworzenie lokalnej marki “Beskidzki produkt na 5”;
- Wypracowanie Programu Rozwoju Turystyki na obszarze Beskidzkiej 5 oraz Programu Promocji Beskidzkiej 5;
- Wyjazd na zagraniczne targi branżowe, umożliwiające skuteczne dotarcie z ofertą Beskidzkiej 5 do turystów zagranicznych;
- Opracowanie wzorów ulotek i folderów promocyjnych;
- Organizację promocyjnej imprezy kulturalnej oraz przyznanie certyfikatów lokalnym producentom;
- Ułatwienie dostępu do obiektów kultury i turystyki poprzez ich skuteczniejszą promocję oraz jednolite oznakowanie;
- Zaplanowanie działań umożliwiających przedłużenie sezonu turystycznego;
- Wypracowanie i przygotowanie nowych projektów turystycznych realizowanych przez gminy samodzielnie bądź wspólnie w ramach stowarzyszenia;
- Zainicjowanie ściślejszej współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju turystycznego i kulturalnego 5 gmin.

Dzięki realizacji projektu „Program rozwoju i promocji produktów turystycznych oraz kulturowych Beskidzkiej 5” istnieje szansa na powstanie w Beskidzie Śląskim pierwszego w Polsce mikroregionu turystycznego.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Wisły

Program opieki nad zabytkami miasta Wisła jest zgodny ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wisła przyjętego uchwałą Nr VIII/107/2015 Rady Miasta Wisły z dnia 25 czerwca 2015 roku, zmieniającego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wisła przyjętego uchwałą nr XXXIV/412/2009 z dnia 27 sierpnia 2009 r., wskazującym założenia i kierunki polityki przestrzennej miasta, które warunkują trwałe i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy oraz utrzymanie ładu w przestrzeni miasta.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej następuje obecnie i będzie realizowana nadal poprzez:

- istniejące oraz nowe strefy ochrony konserwatorskiej;
- ochronę obiektów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
- ochronę obiektów o charakterze zabytkowym objętych oraz wskazanych do objęcia gminną ewidencją zabytków;
- ochronę pomników i miejsc pamięci zlokalizowanych na terenie miasta;
- ochronę dóbr kultury współczesnej oraz dokonywaną okresowo (co najmniej raz w trakcie kadencji Rady Miasta) przez Gminną Komisję Urbanistyczno – Architektoniczną analiz stanu oraz wartości estetycznych obiektów zrealizowanych realizowanych obecnie oraz ich ewentualne zaliczenie w poczet dóbr kultury współczesnej.

Istniejące strefy ochrony konserwatorskiej to:

1. Strefa rekonstrukcji historycznego układu urbanistycznego oraz zachowania elementów zabytkowych ("symbol A") obejmująca:

- Zespół zabudowy osiedla Bajcary z drewnianym budynkiem nr 6;
- Zespół zabudowy rezydencji prezydenta RP „Zameczek” (Wisłą – Kubalanka) złożony z następujących budynków: zamku, kaplicy drewnianej p.w. św. Św. Jadwigi, budynku garażowo-administracyjnego, wartowni, bram, ogrodzeń, dróg i alejek, zieleni naturalnej, parku leśnego oraz zieleni komponowanej w granicach działek nr 5418/6, 5425, 5428, 5419/7, 1277, 1129/1, 5430, 1128, 5434, 5433, 5432, 5431, 5420, 5418/30, 5419/19, 1129/2;
- Dawny zamek myśliwski Habsburgów z Baraniej Góry, obecnie schronisko PTTK Wisła Centrum w granicach parcel nr 51/4, 51/5, 51/5/8.

2. Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego ("symbol A") obejmująca na obszarze Centrum Miasta:

- Kościół ewangelicki oraz budynki plebanii;
- Budynek dawnej szkoły ewangelickiej;
- Budynek muzeum wraz z chatą Szarców oraz budynek przy ul. Stellera 2.

3. Strefa obserwacji archeologicznych (symbol „WO”) obejmująca obszar związany ze stanowiskami archeologicznymi jak niżej:

- Stanowisko nr 1 na obszarze AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski) nr 111-47;
- Stanowisko nr 2 na obszarze AZP nr 111-46;
- Stanowisko nr 1 na obszarze AZP nr 111-46;
- Stanowisko nr 2 na obszarze AZP nr 111-46;
- Stanowisko nr 3 na obszarze AZP nr 111-46;
- Stanowisko nr 4 na obszarze AZP nr 111-46;
- Stanowisko nr 5 na obszarze AZP nr 111-46;
- Stanowisko nr 1 na obszarze AZP nr 112-46;
- Stanowisko nr 3 na obszarze AZP nr 112-47;

W granicach stref o symbolu „A” należy zagwarantować:

- zachowanie układu przestrzennego i komunikacyjnego, zachowanie rozplanowania ulic i placów, ich przekrojów i szerokości, nawierzchni, historycznych linii zabudowy, zachowanie historycznych podziałów, działek lub nawiązanie do dawnych podziałów;
- utrzymanie historycznych dominant poszczególnych zespołów wykluczając wprowadzanie nowych, zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę całego zespołu oraz jego fragmentów;
- zachowanie i rewaloryzacja istniejącej zieleni zabytkowej, w tym: utrzymanie, rewaloryzacja i rekonstrukcja układu kompozycyjnego oraz komunikacyjnego, ochrona i pielęgnacja drzewostanu;
- możliwość przebudowy oraz modernizacji istniejącej zabudowy zabytkowej wyłącznie na zasadach wynikających z uwarunkowań konserwatorskich określonych każdorazowo dla danego zadania inwestycyjnego;
- zakaz umieszczania reklam na obiektach zabytkowych oraz lokalizacji urządzeń i obiektów reklamowych.

Dla obszaru strefy o symbolu „Wo” ustalenia obejmują:

- konieczność zapewnienia wszelkim pracom nadzoru archeologicznego;

- realizację obiektów budowlanych i zagospodarowanie terenu na zasadach konserwatorskich wynikających z uwarunkowań konserwatorskich określonych każdorazowo dla danego zadania inwestycyjnego.

Zgodnie ze zmianami w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, które weszły w życie 24 września 2023 r., studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Wisła obowiązuje do końca 2025 r. zastąpi go plan ogólny.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Teren gminy Wisła jest niemal w pełni (99,7%) pokryty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Wykaz obowiązujących mpzp na terenie miasta:

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w zakresie lokalizacji usług turystyczno-hotelowych jednostka strukturalna E 9 UT "Z" uchwalony uchwałą Nr XXVI/187/2004 Rady Miasta Wisła z dnia 9 września 2004r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 96 poz. 2716 z 05.10.2004r.;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru drogi publicznej Wisła Czarne Szarcuła - Rezydencja Prezydenta "Zameczek" uchwalony uchwałą Nr XXIX/204/2004 Rady Miasta Wisła z dnia 28 października 2004r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 112 poz. 3206 z 29.11.2004r.;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Wisła Centrum uchwalony uchwałą Nr XLVII/396/2006 Rady Miasta Wisła z dnia 16 maja 2006r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 74 poz. 2148 z 28.06.2006r.;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla nieruchomości stanowiących pgr nr 521/4, 514/13, 600/9, 600/13 uchwalony Uchwałą Nr XVII/222/2008 Rady Miasta Wisła z dnia 28 lutego 2008r. opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskie Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 78 poz. 1722 z 29.04.2008r.;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący pgr nr 3221/9, 3322/18, 3294/8, 3294/6, 3321/7 oraz część pgr nr 5758 uchwalony Uchwałą Nr XXXVI/448/2009 Rady Miasta Wisła z dnia 29 października 2009r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 232 poz. 4732 z 2009r.;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Wiśle Centrum (w trybie zmiany planu) uchwalony uchwałą Nr LI/650/2010 Rady Miasta Wisła z dnia 28 października 2010r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 27 poz. 503 z 2011 r.;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Siglany Ochorowicza" uchwalony uchwałą Nr XV/208/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 23 lutego 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 1542;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Czarne II" uchwalony uchwałą Nr XV/209/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 23 lutego 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 1543;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Czarne I" uchwalony uchwałą Nr XVII/237/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 26 kwietnia 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 2325;
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obejmujący Obszar "Wisła Siglany II" uchwalony Uchwałą Nr XVII/238/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 26 kwietnia 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 2326;

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Malinka - Rówień" uchwalony uchwałą Nr XVIII/260/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 31 maja 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 2949;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Jawornik Cieślarów" uchwalony uchwałą Nr XVIII/261/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 31 maja 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 2950;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Jawornik Rowienki" zatwierdzony uchwałą Nr XVIII/263/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 31 maja 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 2952;
- Plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Malinka - Zieleńska Polana" uchwalony uchwałą Nr XIX/277/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 28 czerwca 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 3310;
- Plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Malinka - Cieńków" uchwalony uchwałą Nr XX/291/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 27 września 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 4115;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar „Wisła - Obłaziec” uchwalony uchwałą Nr XX/292/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 27wrzesień 2012r opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 4116;
- Plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Centrum - Skolnity" Nr XX/293/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 27 września 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 4117;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar "Wisła Partecznik - Kamienny" uchwalony uchwałą Nr XX/294/2012 Rady Miasta Wisła z dnia 27 września 2012r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2012r. poz. 4119;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego działki nr nr 55/11, 55/24, 56/2, 56/3, 59/1, 5801/3 część dz. nr 5834 wraz z fragmentami ulic 1 Maja i Lipowej w Wiśle – Centrum uchwalony uchwałą Nr XXXIII/513/2013 Rady Miasta Wisła z dnia 19 grudnia 2013r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2013r. poz. 7913;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta w rejonie ul. Chałupiańskiej uchwalony uchwałą Nr XXXV/552/2014 Rady Miasta Wisła z dnia 27 lutego 2014r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2014r. poz. 1292;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta Wisły z wyłączeniem niektórych terenów uchwalony uchwałą Nr XXXVIII/598/2014 Rady Miasta Wisła z dnia 29 maja 2014r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2014r. poz. 3330;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta Wisła w rejonie ul. Głębcze uchwalony uchwałą Nr XI/140/2015 Rady Miasta Wisła z dnia 29 października 2015r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2015r. poz.5665;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta Wisła w rejonie ul. Wyzwolenia („Jonidło”) uchwalony uchwałą Nr XIV/191/2016 Rady Miasta Wisła z dnia 28 stycznia 2016r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2016r. poz. 1039;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta Wisła w rejonie ul. Bukowej uchwalony uchwałą Nr XVI/223/2016Rady Miasta Wisła z dnia 31 marca 2016r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2016r. poz.2119;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta Wisła w rejonie ul. Spokojnej uchwalony uchwałą Nr XX/264/2016 Rady Miasta Wisła z dnia 30 czerwca 2016r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2016r. poz.3978;

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru dworca kolejowego w Wiśle Centrum wraz z otoczeniem uchwalony Uchwałą Nr XX/265/2016 Rady Miasta Wisła z dnia 30 czerwca 2016r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 2016r. poz.3979;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta Wisła w rejonie ul. Polnej uchwalony uchwałą Nr XXV/322/2016 Rady Miasta Wisła z dnia 25 września 2020r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 09.10.2020 r. poz. 7271;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru „Wisła Kubalonka” uchwalony uchwałą IV/63/2019 Rady Miasta Wisła z dnia 28 lutego 2019r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 21.03.2019 r. poz. 2333;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru "Wisła Bukowa I" uchwalony uchwałą Nr XXII/315/2020 Rady Miasta Wisła z dnia 1 października 2020r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 09.10.2020 r. poz. 7271;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru „Wisła Skolnity W” uchwalony uchwałą Nr XXV/370/2020 Rady Miasta Wisła z dnia 17 grudnia 2020r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 15.01. 2021 r. poz. 474;
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta Wisła w rejonie ul. Kiczerowskiej uchwalony uchwałą Nr XXVII/392/2021 Rady Miasta Wisła z dnia 25 lutego 2021r. opublikowaną w Dz. Urz. Woj. Śl. z 04.03.2021 r. poz. 1644.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Charakterystyka miasta Wisła

Wisła jest miastem położonym w południowej części województwa śląskiego, w powiecie cieszyńskim, w paśmie górskim Beskidu Śląskiego, u podnóża Baraniej Góry (1220 m n.p.m.). Swój początek ma tu najdłuższa z polskich rzek - rzeka Wisła. Miasto Wisła jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych miast w Polsce, a to za sprawą sukcesów znanego skoczka narciarskiego - Adama Małysza.

Jednak Wisła to przede wszystkim miejscowość turystyczna o bogatych walorach środowiskowych i krajobrazowych, malowniczy kurort zimowy oraz świetna baza wypadowa do całorocznych wędrowek górskich.

Położenie geograficzne sytuuje Wisłę w pobliżu granicy z Republiką Czeską, co sprawia, że miasto jest atrakcyjne również dla turystów zagranicznych. Jednostkami pomocniczymi miasta ustanowionymi przez Radę Miasta Wisła są:

- Gahura,
- Jawornik,
- Centrum,
- Dziechcinka,
- Łabajów,
- Głębcze,
- Gościejów,
- Malinka,
- Czarne,
- Partecznik

Połączenie drogowe zapewniają drogi wojewódzkie Nr 941 (dojazd od strony Ustronia oraz Istebnej) oraz 942 (dojazd od strony Szczyrku).

W Wiśle Głębcach kończy się linia kolejowa nr 191 .

Zasoby przyrodnicze i obszary chronione

W Wiśle dominują rozległe powierzchnie leśne - lasy zajmują aż 72,9% (8 192 ha) powierzchni miasta klasyfikując go jako jedno z bardziej zalesionych w województwie śląskim. Udział powierzchni prawnie chronionych kształtuje się na równie wysokim poziomie – 89,2% powierzchni miasta przodując na tle powiatu czy województwa.

Na terenie Miasta Wisły występują następujące formy ochrony przyrody:

- Obszary Natura 2000 (PLH240005 Beskid Śląski),
- Park Krajobrazowy (Beskidu Śląskiego),
- Rezerваты przyrody (Wisła, Barania Góra),
- Stanowisko dokumentacyjne (Jaskinia Miecharska),
- Pomniki przyrody (9 obiektów), w tym: jaskinia skalna (Malinowska); - skały grzybowe (2 obiekty); - skały o charakterze wychodni (2 obiekty),
- użytek ekologiczny Nadwiślańskie brzegi na Jonidle:

Turystyka i rekreacja

Wisła jest miejscowością o charakterze turystyczno-wypoczynkowym. Początki letniskowej historii miejscowości sięgają XIX wieku. Położenie, klimat i uroki krajobrazowe zachęcają ludzi do wypoczynku w Wiśle zarówno w zimie jak i w pozostałych porach roku. Turyści przyjeżdżający do Wisły, mają do dyspozycji około 100 km szlaków turystycznych uczęszczanych przez turystów przez cały rok (turyści piesi, rowerzyści, skiturowcy).

Na terenie miejscowości znajdują się 4 skocznie narciarskie. Skocznia Narciarska w Wiśle Malince powstała w 1933 roku. Na fali sukcesów Adama Małysza zdecydowano się na gruntowną zmianę obiektu, prace remontowe zakończono w 2008 roku. W 2010 roku po raz pierwszy w historii na skoczni w Wiśle-Malince odbyły się konkursy FIS Grand Prix. Pierwszy konkurs wygrał patron skoczni Adam Małysz. Historyczne, pierwsze zawody prestiżowego Puchar Świata zostały przeprowadzone 9 stycznia 2013 roku. Od tej pory co roku zimą i latem na skoczni odbywają się zawody najwyższej międzynarodowej rangi. Pierwsze skocznie narciarskie w Wiśle Centrum powstały w latach 1962-1964. Zostały gruntownie zmodernizowane w 1997 roku, a w 2005 roku powstały nowe tory najazdowe. Oficjalne otwarcie nowego kompleksu skoczni odbyło się 31 lipca 2015 roku w czasie trwania FIS Grand Prix w Wiśle-Malince. Na co dzień na tych obiektach trenują zawodnicy klubu WSS Wisła.

Fotografia 1. Widok na Kompleks skoczni narciarskich w Wiśle Centrum.

Na terenie Wisły funkcjonowało na dzień 31 grudnia 2023 r, łącznie 14 stacji i wyciągów narciarskich. Większość z nich (poza stacją narciarską Skolnity w wyciągami przy ośrodku Karina, Na Polanie i Tyci-Tyci) zrzeszone są w ramach Wiślańskiego Skipassu, który skupia 14 ośrodków z Wisły, Ustronia i Istebnej.

Obsługę ruchu turystycznego prowadzi Centrum Informacji Turystycznej prowadzone przez Spółdzielnię Socjalną Wisła Otwarta Turystycznie. Punkty informacji są prowadzone zarówno przy pl. B. Hoffa jak i, w ograniczonym zakresie, w Centrum Przesiadkowym.

Ciekawą atrakcją jest aleja gwiazd. Aleja mieści się na deptaku przebiegającym przez wiślański rynek tj. na placu B. Hoffa. Każdego roku przybywa nowa, wykonana z brązu tablica sportowca lub osoby związanej ze sportem, której losy splotły się z Wisłą. Kolekcję zapoczątkował Adam Małyż, później do tego grona dołączyli: Janusz Rokicki, Apoloniusz Tajner, Jan Szturc, Jan Kawulok, Jan Legierski, Przemysław Saleta, Piotr Żyła, Walter Hofer.

5.2.2. Zarys historii obszaru Gminy

Początki Wisły sięgają przełomu XVI i XVII wieku. Jej tereny kolonizowano wzdłuż biegu rzeki, gdzie zakładano gospodarstwa rolne. Podstawowym zajęciem ludności było pozyskiwanie drewna oraz pasterstwo na sposób wałaski (wołoski). Pierwsze wzmianki odnoszące się do Wisły to:

- dokument księcia cieszyńskiego Adama Waclawa z 7.10.1615 r. dotyczący rozgraniczenia gruntów książęcych od dóbr Marcina Klocha;
- dokument najstarszej księgi gruntowej dóbr książąt cieszyńskich, w którym jest mowa o osadnikach na „wielkiej łące”, która stała się zalążkiem późniejszej wsi (okolice dzisiejszego dworca PKS i tzw. Piła);

Nazwa miejscowości w najstarszych dokumentach występuje w liczbie mnogiej „na Wislach” lub „Wisly”. Szczególnie ta pierwsza forma była jeszcze stosowana na początku XX wieku. Świadczy to o tym, że nazwę kojarzono z dużym, rozległym terenem bez określonego centrum, a także z faktem, że rzeka Wisła ma odnogi;

- najstarszy znany z nazwiska osadnik to Jakub Ściskała, potem Tomek Cieślak;
- w 1643 r. z polecenia księżnej Elżbiety Lukrecji nową wieś „na Wislach” wpisano do urbarza komory książęcej, który dokumentował powinności poddanych wobec księcia z tytułu użytkowania ziemi będącej jego własnością;

- od początków Wisły większość jej mieszkańców wyznawała luteranizm, ok. 1620 wzniesiono we wsi kościół;
- w 1653 r. zmarła Elżbieta Lukrecja, ostatnia księżna cieszyńska z rodu Piastów, a jej ziemie przypadły Habsburgom.

W tym okresie działało w Wiśle 15 spółek sałaszniczych, zajmujących się wypasem (głównie owiec). Jednak najbliższe półwiecze miało przynieść praktycznie całkowity upadek sałasznictwa w Beskidzie Śląskim. XIX wiek to stopniowy rozwój Wisły. W 1824 r. wzniesiono nowy, już murowany budynek szkolny, istniejący do dnia dzisiejszego. Wybudowano drogę łączącą Wisłę z Ustroniem (1837 r.). W 1838 r. oddano do użytku murowany kościół ewangelicki, do którego w latach 1861-1863 dobudowano wieżę. W roku 1856 r. swój kościół otworzyli także katolicy.

Już od początku wieku zjeżdżali się w okolice miłośnicy wypraw turystycznych, udający się do źródeł rzeki Wisły. W 1810 r. 14 sierpnia pierwszą udokumentowaną wycieczkę na szczyt Baraniej Góry odbył późniejszy książę pszczyński Ludvig von Anhalt-Köthen-Pless. W 1843 r. źródła Wisły zwiedził Wincenty Pol (geograf i poeta w jednej osobie). Wycieczki tego typu stały się jeszcze bardziej popularne w drugiej połowie wieku.

W tym samym czasie postępował upadek gospodarki pasterskiej w Beskidach. Wiązało się to z uruchomieniem pod koniec XVIII wieku hut na terenie Śląska Cieszyńskiego, które potrzebowały do swej produkcji wielkich ilości drewna. Książę Albert Sasko-Cieszyński zapoczątkował nowy okres gospodarki leśnej w Beskidzie Śląskim. Z Saksonii sprowadził służbę leśną oraz rozpoczął ograniczanie dotychczasowych swobód góralskich. Stopniowo usuwano górali ze śródleśnych łąk i rozpoczęto proces zalesiania, co w konsekwencji doprowadziło do całkowitego upadku pasterstwa. Dotrwało ono tylko w formie szczątkowej do połowy XX wieku.

Od drugiej połowy XIX wieku, okolice Wisły odwiedzane są przez coraz większą liczbę podróżników. Za odkrywcę Wisły na szeroką skalę trzeba uznać pochodzącego z Radomia Bogumiła Hoffa. Ten badacz kultury ludowej, współpracownik Oskara Kolberga, odwiedził wieś w 1882 r. i zachwycony jej urokiem zaczął propagować jej walory w prasie i wśród przyjaciół. W 1885 r. na gruncie, który ze względu na niską cenę, za jaką go nabył, nazwał "Bożym Darem", wybudował pierwszą willę wypoczynkową "Warszawa". Wkrótce dzieło Hoffa przejął znany warszawski uczyony, filozof i psycholog – dr hab. Julian Ochorowicz. Wybudował on kilka następnych drewnianych pensjonatów, np.: "Maja" i "Sokół" oraz "Placówka", które zaprojektował architekt syn Bogumiła Hoffa – Bogdan.

Do Wisły zaczęli zjeżdżać letnicy. W lipcu 1896 r. dzięki Julianowi Ochorowiczowi który prowadził praktykę psychologiczną, odwiedziła Wisłę – na jeden dzień – Maria Konopnicka, która zatrzymała się wówczas nie rzucając podejrzeń w Jaworzu szukając niby pokoju na dłuższy pobyt. Zniechęciły ją jednak prymitywne warunki, jakie panowały ówczesnie, skoro w liście do córki z 17 lipca pisała: "...pierwsza rzecz, mimo wszystko, do Wisły, bo tania. I prawda, tania zupełnie, ale pokoiki zupełnie pod dachem, bez podbitek, tak że żywica od gorąca topnieje na belkach (...)". Kilka lat później, w 1902 r., Konopnicka, zauroczona beskidzkim krajobrazem, zaakceptowała projekt ofiarowania jej przez naród polski domu właśnie w Wiśle. Jednak willa Ochorowicza, którą planowano zakupić dla poetki, nie spełniła przyjętych wymagań.

W czerwcu i lipcu 1900 r. przebywał w Wiśle Bolesław Prus, który zamieszkał w drewnianej willi Ochorowicza, nazwanej na pamiątkę tego wydarzenia "Placówką". Rok później, jesienią 1901 r., bawił tu Władysław Reymont, który w willi Ochorowicza (w "Placówce" lub "Jaskółce") pisał fragmenty swoich "Chłopów". Sam Ochorowicz osiadł w Wiśle w 1899 r. i mieszkał z przerwami do 1913 r., prowadząc tu m.in. swe eksperymenty parapsychologiczne. W latach 1909 – 1912 mieszkała tu również Stanisława Tomczykówna – słynne "medium" Ochorowicza.

W 1911 r. za namową Juliana Ochorowicza oraz dzięki zabiegom Bogumiła Hoffa uruchomiono w centrum wsi nowoczesny zakład kąpielowy. Latem 1911 r. przebywało w Wiśle około 300 gości i z tego względu Rząd Krajowy w Opawie oficjalnie uznał wieś za letnisko. Wkrótce oddano do użytku wodociąg samociśnieniowy i kanalizację, a przeprowadzone badania wykazały niezwykłą czystość miejscowego powietrza i wody.

Zakrojony na szeroką skalę rozwój miejscowości nastąpił w okresie międzywojennym i wtedy też Wisła nabrała cech uzdrowiska. Wzniesiono istniejące do dziś budynki Urzędu Miasta z pocztą, Dom Zdrojowy z salą kinową, czy nową szkołę. Zbudowano basen kąpielowy i skocznię narciarską w Głębcach oraz około 100 nowych willi. W 1927 r. otwarto nową drogę z Cieszyna do Wisły, a Jan Molin uruchomił przewozy autobusowe z Wisły do Cieszyna i Katowic. W 1929 r. do centrum Wisły dotarła linia kolejowa. W 1931 r. władze wojewódzkie przekazały prezydentowi RP wraz z honorowym obywatelstwem Wisły rezydencję na Zadnim Groniu (tzw. Zameczek Prezydencki). Wybudowano ją ze składek społeczeństwa śląskiego. W 1932 r. przedłużono linię kolejową do Głębiec oraz oddano do użytku drogę z Wisły do Istebnej. Jako ośrodek letniskowy Wisła wyprzedziła pobliski Ustroń i była jedną z najpopularniejszych miejscowości tego typu w Polsce. Jako ośrodek narciarski ustępowała tylko Zakopanemu.

Okres okupacji niemieckiej należy do najtragiczniejszych w historii Wisły. Podczas II wojny światowej Wisła nosiła nazwę Weichsel O.S. (1941-45), a w 1945 Hohenweichsel. Większość pensjonatów zajęło wojsko, a wiele rodzin deportowano w głąb Rzeszy lub do Generalnego Gubernatorstwa.

Po 1945 r. większość przedwojennych pensjonatów upaństwowiono, przekazując je m.in. FWP, a Wisła stała się najpopularniejszym ośrodkiem wypoczynkowym dla mieszkańców Górnego Śląska. Dalszy rozwój miejscowości nastąpił w latach 60. W 1962 r. Wisła otrzymała prawa miejskie, a równocześnie zaczęły powstawać pierwsze branżowe i zakładowe domy wypoczynkowe oraz ośrodki campingowe w Kopydle, Głębcach i Malince. Następne lata to sukcesywne otwieranie kolejnych kompleksów domów wczasowych: na stokach Jarzębatej (1971 r.), ośrodka wypoczynkowego "Partecznik" na stokach Czerhli (1975 r.), a w latach 80. domów wypoczynkowych na południowych stokach Bukowej.

Równocześnie postępowały liczne inwestycje komunalne. W 1968 r. oddano do użytku drogę do Szczyrku przez Salmopol, w 1972 r. oczyszczalnię ścieków, a w 1977 r. nowoczesny ośrodek zdrowia. W latach 90. powstało wiele prywatnych pensjonatów, a w Jaworniku otwarto hotel "Stok". W 2003 r. do bazy hotelowej liczącej obecnie około 9 tysięcy miejsc noclegowych, dołączył hotel "Gołębiwski". W roku 2021 otworzono hotel Crystal Mountain w Wiśle z 491 pokojami, aquaparkiem i centrum konferencyjnym.

5.2.3. Krajobraz kulturowy

Miasto Wisła jest siedzibą gminy miejskiej, położonej w rozwidlającej się dolinie rzeki Wisły o długości 15 kilometrów. Miasto od zachodu graniczy z Republiką Czeską, od północy z gminą Ustroń i gminą Brenną, od północnego-wschodu z gminą Szczyrk, od wschodu z gminami Lipową, Radziechowy – Wieprz, Milówką, a od południa z gminą Istebna. Wisła otoczona jest pasmami górskimi o wysokości bezwzględnej od 640 do 1221 m n.p.m. Centrum Wisły położone jest natomiast na wysokości około 430 m n.p.m.

Powierzchnia miasta wynosi ponad 110 km² (11 026 ha) czyli obejmuje większą powierzchnię niż np. Zabrze i Chorzów, Tychy czy Sosnowiec. Jednocześnie obszar Wisły stanowi 15% powierzchni całego powiatu i stawia miejscowość na jednym z czołowych miejsc w Polsce.

Obszar Miasta charakteryzuje się niezwykle wysoką gęstością sieci rzecznej. W peryferyjnych, wyżej położonych częściach miasta występują liczne źródła i wysięki tworzące gęstą sieć powierzchniowych cieków wodnych (w porównaniu do pozostałego obszaru Karpat i także całej Polski). Współczynnik

średniego zalesienia sięga niemal 75% i jest wyjątkowo wysoki, świadcząc o szczególnych walorach przyrodniczych i małym stopniu zanieczyszczenia środowiska Wisły, co stwarza bardzo dogodne warunki dla rozwoju różnych form turystyki przyrodniczej.

Specyficzną cechą Miasta jest wielowyznaniowość. Dominuje wyznanie protestanckie (Kościoł Ewangelicko - Augsburgski, około 50%) oraz rzymsko-katolickie (około 30%), resztę stanowią mniej popularne konfesje m.in. Świadkowie Jehowy, Baptyści, Zielonoświątkowcy, Adwentyści Dnia Siódmego, Ruch Stanowczych Chrześcijan. Na terenie Miasta znajduje się 5 kościołów ewangelickich, 7 kościołów i kaplic katolickich, 8 kościołów, kaplic i domów modlitwy innych wyznań. Należy zauważyć, że bogactwo wyznań, poglądów i myśli sprawia, iż Miasto charakteryzuje się szeroką tolerancją, co czyni je atrakcyjnym dla wielu odwiedzających.

Aktualne dziedzictwo architektoniczne Wisły jest odbiciem historycznych etapów jej rozwoju. Ogólnie rzecz ujmując kształtowanie się zabudowy miasta Wisły można podzielić na trzy okresy.

- Pierwszy etap - od początku XX wieku do końca lat dwudziestych XX wieku, kiedy powstały pierwsze wille letniskowe.
- Drugi etap - lata trzydzieste XX wieku, kiedy to dzięki działaniom Wojewody Śląskiego Michała Grażyńskiego w 1937r. powstały zabudowania wokół rynku: Dom Zdrojowy, gmach urzędu miasta, poczty i liceum.
- Trzeci okres to okres powojenny, a w szczególności lata 70-te XX w., kiedy powstały zbudowane na stokach Bukowej i Jarzębatej duże ośrodki na potrzeby wczasów pracowniczych.

Cenny krajobraz kulturowy miasta stanowi zabudowa willowa. Najstarsze pensjonaty powstały na początku XX w. Duża część, zbudowanych również w okresie międzywojennym, znajduje się na Stokach Bukowej. Do najcenniejszych należą m.in.:

- Willa "Zacisze" - wybudowana w roku 1903 przez biskupa Kościoła Ewangelicko - Augsburgskiego Juliusza Burschego. Za domem, po prawej stronie znajduje się obelisk poświęcony jego pamięci,
- Willa "Pod Jaworem" - wzniesiona ok. 1930 roku w której w latach 1946-48 mieszkał Zygmunt Wasilewski publicysta i krytyk literacki,
- Willa "Dąbrówka" – wybudowana w 1927 roku drewniana willa projektu Franciszka Józefa Macury Na ul. Kuryatty,
- Willa „Jodła” - powstała w 1934 roku według projektu Franciszka Landeckiego i pierwotnie nazywała się „Zakopianka”.

Fotografia 2. Widok na wille Dąbrówka – przykład drewnianego budownictwa willowego w Wiśle.

W krajobrazie miasta zaobserwować można wiele charakterystycznych góralskich budynków mieszkalnych, w tym drewnianych z charakterystycznym stromym dachem i bogatym detalem architektonicznym. Obiekty tego typu spotkać można m.in. wzdłuż ulic: Bursche, Czarne, Dziehcinka, Głębcze, Kopydło, Konopnickiej, Malinka, Turystyczna, Wyzwolenia.

W krajobrazie kulturowym miasta uwagę zwracają również wiadukty kolejowe. W gminnej ewidencji zabytków znajduje się 5 obiektów tego typu. W samym mieście ciekawym obiektem jest wiadukt kolejowy o wysokości 25 metrów i długości 120 metrów w Wiśle Łabajowie (obiekt znajduje się na szlaku zabytków techniki), który został wybudowany podczas powstawania odcinka drogi Ustroń – Wisła Głębcze w latach 1931 – 1933 roku według projektu Ksawerego Goryanowicza (w roku 2023 obiekt został zrewitalizowany w ramach modernizacji linii kolejowej). Półkolisty mniejszy wiadukt kolejowy łączy również brzegi doliny Dziehcinki.

Fotografia 3. Widok na wiadukt kolejowy w Wiśle Łabajowie.

5.2.4. Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla gminy

Zameczek myśliwski Habsburgów (obecnie siedziba PTTK Oddział Wisła)

Wybudowany na polanie Przystół w latach 1897-1898 na polecenie arcyksięcia Fryderyka Habsburga,

który był zapalonym myśliwym. W miejscu tym wcześniej znajdowała się leśniczówka, a od 1855 r. mały domek dla myśliwych. Dotychczasowy domek myśliwski stał się za mały i w 1863 r. na polanie powstała nowa leśniczówka (obecna Izba Leśna). W latach 60-tych XIX w. wybudowano drogę wzdłuż Czarnej Wiselki, leśniczówka okazała się wówczas za mała. Rozpoczęto zatem budowę pałacyku myśliwskiego. Obiekt był drewniany, jednopiętrowy i reprezentował styl tyrolski.

Fotografia 4. Widok na Zameczek myśliwski Habsburgów.

Fryderyk Habsburg (bratanek i spadkobierca Albrechta) po raz pierwszy gościł na polanie w 1880 r., a z okazji zakończenia budowy zorganizował polowanie, na którym jego żona Izabela ustrzeliła 30 głuszców. W 1915 r. w pałacyku gościł cesarz niemiecki Wilhelm II Hohenzollern wraz z feldmarszałkiem Hindenburgiem. W tym samym roku w Wiśle pojawił się arcyksiążę Karol Habsburg, późniejszy cesarz austriacki. Ostatnie polowanie habsburskie odbyło się w 1916 r. Dnia 12 listopada 1918 r. pałacyk został splądrowany i okradziony przez miejscową ludność. W niepodległej Polsce przeszedł na własność Skarbu

Państwa. W 1923 r. Urząd Wojewódzki w Katowicach oddał budynek w dzierżawę górnośląskiemu oddziałowi Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, który po remoncie w 1925 r. otworzył w nim schronisko turystyczne. Po wojnie budynek ponownie zaczął działać jako polskie schronisko w 1946 r. W związku ze zwiększeniem ruchu turystycznego w latach 70-tych XX w. administrujące obiektem PTTK wybudowało obok nowy, znacznie większy budynek. W 1985 r. przeniesiono go do centrum Wisły, gdzie od 1987 r. służy jako siedziba wiślańskiego oddziału PTTK. Obiekt znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego w pętli beskidzkiej.

Budynek jest objęty ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków.

Zespół kościoła ewangelicko-augsburskiego

Kościół Ewangelicko – Augsburski apostołów Piotra i Pawła w Wiśle

Świątynię wzniesiono na miejscu poprzedniego drewnianego budynku w czasie pastorowania w Wiśle Michała Kupferschmida w latach 1833 - 1838 według projektu Edwarda Koerbera jako klasycystyczna trójnawowy dom modlitwy, bez wieży i dzwonów (czego wciąż zabraniał patent tolerancyjny z 1781 r. na mocy którego go wybudowano). Wieża z dzwonami pojawiła się po wydaniu Patentu Protestanckiego w 1861 r., który zrównał prawa protestantów z katolikami. W latach 1862-1863 korpus świątyni został

wydłużony o blok frontowy zwieńczony trójkondygnacyjną 45- metrową wieżą. We wnętrzu kościoła, w nawach bocznych zobaczyć można typowe dla kościołów protestanckich 2-kondygnacyjne empory.

Fotografia 5. Widok na Kościół Ewangelicko – Augsburski apostołów Piotra i Pawła.

Na przeciwko kościoła ewangelicko - augsburskiego, po drugiej stronie ulicy 1 Maja, znajdują się zabytkowe budynki plebanii (zbudowanej w latach 1805-1807).

Naprzeciwko kościoła ewangelicko - augsburskiego Apostołów Piotra i Pawła stoi niepozorny budynek dawnej szkoły z 1824 r. Jest to budynek murowany, parterowy, wzniesiony na rzucie prostokąta. W budynku tym mieszkał i tworzył kompozytor i pedagog Jan Sztwernia o czym informuje tablica pamiątkowa z jego popiersiem.

Wieża słupowa kościoła rzymsko-katolickiego p.w. Znalezienia Krzyża Świętego

Kościół parafialny p.w. Znalezienia Krzyża Świętego wzniesiony został w latach 1981- 1983, natomiast zrekonstruowana zabytkowa wieża pochodzi z wybudowanego w 1575 r. kościoła w Połomi w powiecie wodzisławskim. Kościół znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego w pętli beskidzkiej.

Drewniany kościół p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Połomi wybudowano w 1575 r. na miejscu spalonego poprzedniego, wzmiankowanego

Fotografia 6. Widok na kościół p.w. Znalezienia Krzyża Świętego.

w 1447 r. W 1969 r. kościół ten podczas wichury zawalił się, a ocalała jedynie wieża, wcześniej odnowiona. W tychże czasach budowa nowych kościołów była utrudniana przez ówczesne władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Jedną z możliwości wzniesienia nowej świątyni było przeniesienie nieużytkowanych obiektów. Z tej możliwości skorzystano w Wiśle i według projektów krakowskich architektów Marka Cempla i Piotra Wzorka wybudowano w latach 1981-1983 kościół w Wiśle-Głębcach, na stoku góry Kozińce w oparciu o przeniesioną z Połomi dzwonnice.

Rozebrana w 1979 r. wieża i zrekonstruowana w Wiśle ma 30,5 m wysokości i jest konstrukcją słupowo-ramowej. Zakończona jest ostrosłupowym dachem, krytym gontem, pod którym znajduje się izbica. Do niej przylega nowoczesna żelbetonowa nawa bez wyróżnionego konstrukcyjnie prezbiterium, przykryta szerokim dwuspadowym i dwukalenicowym dachem również przykrytym gontem.

Rezydencja Prezydenta Rzeczypospolitej

Modernistyczny pałac w Wiśle wzniesiony w latach 1929–1930 według projektu Adolfa Szyszko-Bohusza dla prezydenta RP Ignacego Mościckiego; w latach 1931–1952 i od 2002 rezydencja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Poprzednią budowlą na tym miejscu był pałac myśliwski, wzniesiony jeszcze w czasach zaborów (w 1906 r.) z inicjatywy arcyksięcia cieszyńskiego, Fryderyka Habsburga. Gościli tu m.in. cesarz niemiecki Wilhelm II oraz cesarz Austrii Karol I. W niepodległej Polsce, w 1927 r., sejm autonomicznego województwa śląskiego postanowił przeznaczyć ów obiekt na Rezydencję Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, jednak pałac spłonął. Podjęto wówczas decyzję o budowie nowej rezydencji, przeznaczonej na wypoczynek głowy państwa, zapraszając do opracowania projektu wybitnego krakowskiego architekta, prof. Adolfa Szyszko-Bohusza.

W miejscu dawnego pałacu powstał Zamek Dolny, zaś nieco wyżej, Zamek Górny. Nad urządzeniem wewnątrz czuwali Andrzej Pronaszko i Włodzimierz Padlewski. Dnia 21 stycznia 1931 r. obiekt przekazano prezydentowi Mościckiemu, który przyjeżdżał tu na wypoczynek. Początkowo zamek był typowo modernistyczną, prostopadłościenną budowlą, jednak wpływy atmosferyczne spowodowały, że kilka lat po budowie nakryto go stromymi dachami. Taki wygląd budowla ma do dziś. W czasie II wojny światowej Zamek przejęty został przez SS, po wojnie zaś gościli w nim różni dygnitarze komunistyczni. Pod koniec PRL mieścił się tu ośrodek wczasowy Kopalni Węgla Kamiennego Pniówek. W pierwszych latach III RP obiekt dzierżawiony był przez Jastrzębską Agencję Turystyczną. W 2002 zamek przejęty został przez Kancelarię Prezydenta RP, a po remoncie i przebudowie obiektów towarzyszących oddany do użytku w 2005 przez urzędującego wówczas prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego. Zamek Górny, służący funkcjom reprezentacyjnym i wypoczynkowym prezydenta RP, jest - po uprzednim uzgodnieniu - udostępniany zwiedzającym, którzy mogą obejrzeć m.in. reprezentacyjną jadalnię, salon oraz zachowany gabinet prezydenta Mościckiego (z oryginalnymi meblami zaprojektowanymi przez Pronaszkę). W ogólnodostępnym Zamku Dolnym mieści się część konferencyjna i pokoje hotelowe, a w tzw. Gajówce restauracja. Poza okresami, gdy w rezydencji przebywa głowa państwa, ta część obiektu jest ogólnodostępna. Część kompleksu stanowi ponadto drewniana kaplica św. Jadwigi Śląskiej, budowla w stylu tyrolskim, z 1909 roku, gdzie w niedziele odprawiane są nabożeństwa ewangelickie oraz katolickie. Już na początku lat 30. XX wieku zamek był zasilany energią elektryczną, miał własne ujęcie wody pitnej, centralne ogrzewanie i własną dwukomorową oczyszczalnię ścieków.

Wewnątrz zachowało się sporo z oryginalnego wyposażenia, jakie zamontowano ponad 80 lat temu, jak oświetlenie (żyrandole, kinkiety – różne w każdym pomieszczeniu), telefony, meble, stolarka okienna, a nawet – działająca sprawnie do dziś – armatura w łazience. Z wojny ocalało też oryginalne wyposażenie

gabinetu prezydenta Mościckiego. W salonie kąpielowym stoi obecnie żeliwny piec, który kiedyś służył do ogrzewania kościółka. Został on wykonany w 1926 w kuźni ustrońskiej na licencji amerykańskiej.

W skład rezydencji wchodzi:

- „Zameczek” (Zamek Górny), służy funkcjom reprezentacyjnym i wypoczynkowym prezydenta RP;

Fotografia 7. Widok na Zameczek w zespole Rezydencji Prezydenta RP.

- Dawna kordygarda (Zamek Dolny), obecnie hotel

Fotografia 8. Widok na dawną kordygarde w zespole Rezydencji Prezydenta RP.

- Wartownia

Fotografia 9. Widok na wartownię w zespole Rezydencji Prezydenta RP.

Kaplica św. Jadwigi Śląskiej na Zadnim Groniu w Wiśle – Czarnem

Budynek w stylu alpejskim, pokryty gontem. Wieżyczka znajduje się na osi kaplicy. Świątynia jest orientowana. Z jej lewej strony występuje mała zakrystia. W prezbiterium znajduje się ołtarz z 1. połowy XVII w., w stylu manierystycznym.

Fotografia 10. Widok na kaplicę św. Jadwigi Śląskiej na Zadnim Groniu w Wiśle – Czarnem.

Dom (osiedle Bajcary 6a), obecnie Regionalna Izba Twórcza Jana Kocyana

Izba Pracy Twórczej – Chata Jana Kocyana jednego z wielu osobliwości etnograficznych Beskidu Śląskiego. Mieści się ona w drewnianej chałupie z 1930 r. przeniesionej z Wisły Czarnego z Osiedla Borowina na Nowa Osadę, gdzie została zrekonstruowana. Chata podzielona jest na dwie izby połączone przelotową sienią na przestrzał. Pierwsza z nich jest większa, mieści stałą ekspozycję rzeźb Jana Kocyana, po prawej stronie można zobaczyć dawny

Fotografia 11. Widok na dom przy Os. Bajcary 6a.

piec do wypieku chleba. Drugie pomieszczenie pełni rolę Sali wystawowej, dokumentując współczesny stan twórczości ludowej Beskidu Śląskiego.

Izba Pracy Twórczej to nie tylko wiernie odtworzona i uratowana jedna z niewielu brył architektury drewnianej Wisły.

5.2.5. Zestawienie obiektów z terenu gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego

Na terenie miasta Wisła znajduje się 9 grup obiektów, wpisanych do rejestru zabytków (jednego obiektu brak w terenie). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie miasta. Zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 1. Wykaz obiektów ujętych w rejestrze zabytków województwa śląskiego na terenie miasta Wisła.

Lp.	Adres	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru
1.	Osiedle Bajcary (Regionalna Izba Twórcza) nr 6	Dom drewniany	1930 r.	A-500/87
2.	ul. Kopydło 103 A	Wieża drewniana, słupowa kościoła rzymsko-katolickiego p.w. Znalezienia Krzyża Świętego	1575 r.	A-740/66
3.	ul. Lipowa nr 4a	Zameczek myśliwski Habsburgów	1898 r.	A-249/2022
4.	ul. Malinczanów nr 4	Dom drewniany (nie istnieje)	XIX w.	A-478/87
5.	ul. 1 Maja nr 49	Kościół ewangelicko-augsburski św., św. Piotra i Pawła	1833-1838 r.	A-1323/23
6.	ul. 1 Maja nr 49	Plebania kościoła Ewangelicko-augsburskiego	1848 r.	A-1088/22
7.	ul. 1 Maja nr 51	Dawna szkoła ewangelicka (dom Jana Sztwiertni)	1824 r.	A-316/78
8.	ul. Stellera nr 1	Dawna karczma (obiekt Muzeum Beskidzkie)	1794 r.	A-318/78
9.	ul. Zameczek nr 1	zespół rezydencji Prezydenta RP "Zameczek": - budynek "Zamku" - budynek garażowo-administracyjny - oficyny drewniane (nie istnieją) - wartownia - bramy - ogrodzenia - drogi i alejki oraz zieleń naturalna parku leśnego i urządzonej	1929-1930 r.	A-705/94

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m.in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich,

prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Obowiązek zgodnego z przepisami użytkowania i zarządzania obiektem zabytkowym spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Niezależnie od w/w obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków, pozwolenia konserwatorskiego wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Właściciel lub posiadacz zabytku może wystąpić do właściwego konserwatora zabytków o wydanie w formie pisemnej zaleceń konserwatorskich, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Zalecenia konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

5.2.6. Zestawienie obiektów z terenu miasta Wisła wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Ewidencja zabytków, w brzmieniu w/w Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 ze zm.), art. 21, jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Ewidencja zabytków jest uporządkowanym zbiorem opracowań, wykonywanym wg jednorodnych wzorców, stanowiącym podstawowe informacje o obiektach zabytkowych. Krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków prowadzi Generalny Konserwator Zabytków. Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

Gminna ewidencja zabytków została przyjęta zarządzeniem nr OR.0050.85.2013 Burmistrza Miasta Wisła z 2 lipca 2013 roku w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Wisły.

Zarządzeniem nr Or.0050.189.2019 Burmistrza Miasta Wisła z dnia 4 października 2019 r. w sprawie wykreślenia obiektów z Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Wisła z gminnej ewidencji zabytków usunięto 11 obiektów (4 domy murowane, 1 dom drewniano – murowany, 3 domy drewniane, 3 budynki gospodarcze) ze względu na rozbiórkę 7 obiektów i utratę walorów zabytkowych 4 obiektów).

Na dzień opracowania dokumentu w GEZ znajduje się 239 obiektów nieruchomości:

- zabytki architektury, w tym: obiekty sakralne, mieszkalne, gospodarcze,
- użyteczności publicznej;
- cmentarze – komunalne, wyznaniowe;
- wiadukty kolejowe.

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Wisła jest sporządzona w formie kart, zawierających m.in. dane adresowe o obiekcie, datowanie, formę ochrony oraz fotografie.

GEZ dostępna jest w formie zbioru kart w siedzibie Urzędu Miejskiego w Wiśle – Referat Gospodarki Przestrzennej i Nieruchomości.

5.2.7. Obiekty stanowiące własność miasta

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane, spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym gminy.

Miasto Wisła posiada prawa własności do następujących obiektów zabytkowych:

- Budynek mieszkalny, murowany (dawny sklep), ul. Czarne 8,
- Dom murowano – drewniany „Elżbietanka 2”, ul. Głębcze 9,
- Dom Zdrojowy, pl. B. Hoffa 3,
- Budynek Zespołu Szkół, pl. B. Hoffa 5,
- Dom murowany, ul. Kasztanowa 12,
- Dom FWP „Orlik” murowany, ul. 1 Maja 19,
- Dom murowany (ob. Państwowa Szkoła Muzyczna), ul. 1 Maja 66,

- Dworzec kolejowy Wisła – Uzdrawisko murowany, ul. 1 Maja 69,
- Dom drewniany (ob. przedszkole), ul. Turystyczna 1,
- Dom murowany (ob. przedszkole publiczne nr 2), ul. Wodna 5,
- Dom murowany (ob. przedszkole publiczne), ul. Wyzwolenia 34.

Stan techniczny wszystkich obiektów stanowiących własność miasta określić można jako dobry.

W miarę możliwości gmina jako właściciel tych zabytków jest ustawowo zobligowana do opieki nad nimi, utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

5.2.8. Zabytki ruchome

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje zabytek ruchomy, jako „rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece zalicza się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne oraz inne obiekty niebędące w pełni dziełami sztuki (np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła, obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i ordery, militaria, pamiątki historyczne, przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami). Ponadto, prócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli, także ich wystrój architektoniczny nazywany jest zabytkiem ruchomym (np. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ścienne, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny: gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych oraz rzeźby ogrodowe, fontanny, kapliczki i krzyże przydrożne, drogowaskazy kamienne, nagrobki itp.).

Rejestr Zabytków Ruchomych prowadzony jest podobnie jak Rejestr Zabytków Nieruchomych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zgodnie z Art. 10. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.):

1. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku.
2. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Zgodnie z Art. 11. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) do rejestru nie wpisuje się zabytku:

1. Wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa.
2. Wpisanego do inwentarza muzeum.
3. Wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Na terenie Miasta Wisły do szczególnie wartościowych obiektów należą wyposażenia kościołów oraz placówek muzealnych:

- Dwie tablice upamiętniające obywateli Wisły, członków gminy ewangelickiej, zamordowanych przez hitlerowców w okresie II wojny Światowej (umieszczone na kaplicy cmentarnej ul. Groniczek nr 4),
- Pomnik nagrobny Karola, Anny, Władysława, Tadeusza Michejdów, cmentarz ewangelicki ul. Groniczek nr 4,
- Pomnik nagrobny Pawła Raszki, wójta Wisły, cmentarz ewangelicki ul. Groniczek nr 4,
- Pomnik nagrobny Michała i Pawła Cieślarów, pierwszych nauczycieli w Malince, Cmentarz ewangelicki ul. Groniczek nr 4,
- Pomnik nagrobny ks. Michała i Karoliny Kupferschmidt, cmentarz ewangelicki ul. Groniczek nr 4,
- Pomnik nagrobny ks. Gustawa i Berty Kupferschmidt, cmentarz ewangelicki ul. Groniczek nr 4,
- Pomnik nagrobny Bogumiła Hoffa, odkrywcy Wisły, cmentarz ewangelicki ul. Groniczek nr 4,
- Pomnik nagrobny Pawła Pilcha (krzyż żeliwny) , cmentarz ewangelicki ul. Groniczek 4,
- Pomnik nagrobny Józefa, Edwarda Kryśko-Korniluk, Anny Kryśko, cmentarz ewangelicki ul. Groniczek nr 4,
- Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP murowany, ul. Lipowa nr 7 (wyposażenie),
- Pomnik nagrobny ks. Andrzeja Lehotzky'ego, pastora zboru ewangelickiego, cmentarz parafialny ul. Lipowa nr 7,
- Pomnik nagrobny Stanisława Kopczyńskiego, twórcy higieny szkolnej, cmentarz parafialny ul. Lipowa nr 7,
- Pomnik nagrobny – grobowiec rodziny Kossobudzkich cmentarz parafialny ul. Lipowa nr 7,
- Pomnik nagrobny – grobowiec rodziny Halamów, cmentarz parafialny ul. Lipowa nr 7,
- Pomnik nagrobny pisarza, senatora RP Zygmunta Wasilewskiego, cmentarz parafialny ul. Lipowa nr 7,
- Pomnik nagrobny Tadeusza Głodzińskiego i Rudolfa Galusa, cmentarz parafialny ul. Lipowa nr 7,
- Pomnik nagrobny artysty malarza Czesława Kuryatto, cmentarz parafialny ul. Lipowa nr 7,
- Pomnik nagrobny Władysława i Jarosława Witold - Alexandrowiczów, cmentarz parafialny ul. Lipowa nr 7,
- Kościół ewangelicko - augsburski murowany, ul. 1 Maja nr 49 (wyposażenie),
- Dawna karczma (obecnie Muzeum Beskidzkie) ul. P. Stellera nr 1 (wyposażenie),
- Rezydencja prezydenta RP – „Zameczek” ul. Zameczek nr 1 (wyposażenie).

5.2.9. Zabytki archeologiczne

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Przedmiotem ochrony są zatem nie tylko poszczególne wytwory człowieka, ale i ich kulturowy kontekst - razem tworzą integralną całość, w terminologii naukowej zwaną stanowiskiem archeologicznym. Wydzielony wytwór określa się natomiast mianem artefaktu. Stanowiskiem archeologicznym jest obszar występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości, zaś artefaktem jest wydzielony, indywidualny zabytek ruchomy, np. pozyskany w trakcie badań archeologicznych. Wzajemne powiązanie przestrzenne poszczególnych nieruchomych i ruchomych części stanowiska archeologicznego stanowi właściwą, oryginalną i niepowtarzalną substancję zabytku archeologicznego.

Na terenie Miasta Wisły występują nieliczne stanowiska archeologiczne. Zarejestrowano i zewidencjonowano 9 stanowisk, datowane są głównie na okres średniowiecze jak i czasy nowożytne:

- stanowisko archeologiczne nr 1/3, 111-46, średniowiecze,
- stanowisko archeologiczne nr 2/4, 111-46, średniowiecze,
- stanowisko archeologiczne nr 3/5, 111-46, średniowiecze,
- stanowisko archeologiczne nr 4/6, 111-46, średniowiecze,
- stanowisko archeologiczne nr 5/7, 111-46, średniowiecze,
- stanowisko archeologiczne nr 1/1, 111-47, XVIII w.,
- stanowisko archeologiczne nr 2/2, 111-47, XVIII w.,
- stanowisko archeologiczne nr 3/8, 112-46, średniowiecze,
- stanowisko archeologiczne nr 1/9, 112-47, średniowiecze.

5.2.10. Muzea i zabytki w zbiorach muzealnych

Muzeum Beskidzkie im. Andrzeja Podzorskiego

Muzeum mieści się w budynku karczmy z 1794 roku, która dawniej pełniła funkcję schronienia dla wiernych. Obecnie to miejsce przybliży historię i folklor związany z okolicą Beskidu Śląskiego, a powstałe w 1964 roku muzeum, obok stałej ekspozycji, prezentuje także liczne wystawy czasowe. Jedną z atrakcji dla zwiedzających jest folusz służący do produkcji sukna. Drewniany folusz jest prawdziwą rzadkością, bowiem w Polsce znajduje się tylko pięć egzemplarzy tych maszyn. Ekspонат, który mieści się w Muzeum Beskidzkim jest w dobrym stanie i pochodzi z końca XIX wieku. Przy Muzeum Beskidzkim znajduje się Enklawa Budownictwa Drewnianego, w której skład wchodzi budynek dawnej szkoły, kuźnia, chałupa kumornika z kurlawym piecem oraz pasterska kolyba z koszorem. Atrakcyjność całości wzbogaca dodatkowo pasieka pszczelarska.

Fotografia 12. Widok na wnętrze Muzeum Beskidzkie im. Andrzeja Podzorskiego.

Muzeum Turystyki PTTK

Muzeum Turystyki w Beskidzie Śląskim znajduje się na Polanie Przysłop pod Baranią Górą, przy Baraniogórskim Ośrodku Kultury Turystyki Górskiej PTTK "U Źródeł Wisły". Mieści się w małym

drewnianym budynekczku z 1951r. Otwarte zostało w 1994 roku dzięki staraniom osób z Sekcji Baraniogórskiej KTG PTTK, w tym Edwarda Moskały, który był pomysłodawcą tworzenia w polskiej części Karpat ośrodków muzealnych poświęconych turystyce górskiej tematyce. Zbiory mieszczą się w trzech izbach i dokumentują historię rozwoju turystyki w Beskidzie Śląski i działalności organizacji takich jak Beskidenerverein i Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, osoby Edwarda Moskały i rozwoju narciarstwa. Uzupełniają je eksponaty etnograficzne – tradycyjne stroje i sprzęty góralskie. Jedna z izb poświęcona jest innemu Ośrodkom Kultury Turystyki Górskiej i zawiera kolekcję proporczyków z rajdów z złotów. W muzeum znajdują się też kiosk z pamiątkami, sala klubowa „Ondraszka Piwnica” i pokój noclegowy.

Muzeum Narciarstwa

Muzeum Narciarstwa, znajduje się w obiekcie „Zimowit”. Zawiera bogatą kolekcję sprzętu narciarskiego i starych nart (wśród nich narty z końca XIX w. i z lat 30-tych XX w.). Wśród zgromadzonych eksponatów znajdują się m.in. narty Adama Małysza, na których zdobył Mistrzostwo Polski oraz sprzęt należący do Piotra Fijasa i Erwina Fiedora. Do ciekawszych można również zaliczyć „karple” czyli rakiety do chodzenia po śniegu. Kolekcja liczy ponad 80 eksponatów. W ośrodku można obejrzeć także bogatą kolekcję sprzętu etnograficznego oraz fotografie związane z historią narciarstwa.

Muzeum Spadochroniarstwa i Wojsk Specjalnych

Muzeum znajduje się w obiekcie Agawa. Zostało otwarte w 2003 roku w przeddzień 60. rocznicy lądowania w kraju ppor. Adolfa Pilcha i 62. rocznicy pierwszego zrzutu cichociemnych w Dębowcu. Muzeum prezentuje zbiory w zakresie spadochroniarstwa gromadzone od 1978 roku. Znajdują się tutaj pamiątki związane z polskim spadochroniarstwem cywilnym, wojskowym oraz harcerstwem. Zobaczyć tu można mundury, wyposażenie, dokumenty, walory numizmatyczne i filatelistyczne oraz bibliofilistyczne. Ponadto w muzeum można zobaczyć kolekcję orłów i oznak rozpoznawczych, noszonych przez polskie formacje mundurowe od czasów II Wojny Światowej. Część zbiorów poświęcona jest polskiemu lotnictwu cywilnemu i wojskowemu.

Izba Historyczna i Kancelaria Leśniczego

W Izbie przedstawiono m.in. sylwetki wiślańskich leśników – w tym Pawła Sikory, który już w okresie międzywojennym zwrócił uwagę na słynne teraz świerki istebniańskie. W Kancelarii natomiast starano się odtworzyć dawne warunki pracy leśniczego. Pomieszczenia te udostępniono w 2007 roku, upamiętniając w ten sposób 10-lecie działań edukacyjno-promocyjnych Nadleśnictwa.

Galeria Grupy Twórców Wiślanie

W Galerii Stowarzyszenia „Grupa Twórców Wiślanie” można zobaczyć twórczość wiślańskich artystów. Większą część prezentowanych prac i pamiątek można zakupić. Do lutego 2014r. galeria miała swoją siedzibę w budynku „U Niedźwiedzia”, stanowiąca część Enklawy Starego Budownictwa. 18 marca 2014r. odbył się wernisaż otwierający nową siedzibę stowarzyszenia, która mieści się od tej pory w piwniczce Domu Zdrojowego z wejściem od Parku Kopczyńskiego.

Galeria Sportowe Trofea Adama Małysza

Galeria znajduje się na Oazie, zaraz obok ronda. Można w niej podziwiać wszystkie trofea jakie zdobył Adam Małysz na zawodach różnej rangi, od krajowych po międzynarodowe. Wśród bardzo licznych eksponatów najcenniejsze to medale zdobyte podczas Igrzysk Olimpijskich w Salt Lake City i Vancouver oraz podczas Mistrzostw Świata a także Kryształowe Kule za triumfy w klasyfikacji generalnej Pucharu Świata. W galerii znajduje się również wiele innych pamiątek z zawodów oraz kolekcja sprzętu narciarskiego, używanego przez naszego skoczka w ciągu bogatej kariery sportowej (od dawnego po ten

współczesny). Warto wybrać się do galerii, by na własne oczy przekonać się, jak wielkim sportowcem jest Adam Małysz i jak wiele osiągnął podczas swojej przygody ze sportem. W galerii można również kupić gadżety związane z osobą najbardziej znanego mieszkańca Wisły.

5.2.11. Dziedzictwo niematerialne

Na terenie Wisły żywe są tradycje folkloru góralskiego, kultywowanego przez liczne lokalne zespoły i stowarzyszenia kulturalne.

Jednym z elementów folkloru góralskiego jest strój regionalny. Strój górali Śląska cieszyńskiego wywodzi się od Wołochów (zwanymi również Wałachami), potomków rzymskich kolonistów i ludów bałkańskich. Wojny i bunt trwające po kilkaset lat powodowały ucieczki pasterzy wołoskich w góry i częste przemieszczanie się w poszukiwaniu żyznych łąk do wypasu owiec. Tak właśnie przywędrowali oni w Beskidy. Przynieśli ze sobą muzykę, pieśni, obyczaje, wierzenia i stroje.

Z muzyką na terenie gminy Wisła wiąże się działalność wielu grup i kapel muzycznych, wielokrotnie nagradzanych, do których zaliczają się m.in.:

- Stejzbianki
- Wańcy,
- Tkocze,
- Zespół Regionalny Wisła.

Ważnym elementem dziedzictwa niematerialnego na terenie gminy jest "Grupa Twórców Wiślanie", która działa od 1991 roku. Aktualnie liczy kilkudziesięciu członków w większości amatorów mieszkających w Wiśle lub związanych z gminą, uprawiających z potrzeby serca różne dziedziny twórczości artystycznej: malarstwo na szkle, malarstwo olejne, akwarelowe, pastele, grafikę, rzeźbę, płaskorzeźbę, wypalanki na drewnie, malarstwo witrażowe, zdobienie szkła, pisanki, gobeliny, bukiety z suszu, bibułkarstwo, stroiki, gawędziarstwo, poezję. Niektórzy z nich kontynuują tradycje miejscowe a inni wprowadzają nowe techniki i własną tematykę. Wszystkich "Wiślan" łączy umiłowanie piękna i chęć przekazania go innym.

Charakterystycznym elementem jest również dziedzictwo kulinarne oparte na lokalnych produktach żywnościowych. Najważniejszą imprezą całego Śląska Cieszyńskiego i znaną w całym kraju jest z pewnością Tydzień Kultury Beskidzkiej - najstarsza i największa impreza folklorystyczna w Europie.

Główną jednostką na terenie gminy, która zajmuje się ochroną dziedzictwa niematerialnego gminy jest Wiślańskie Centrum Kultury (WCK). WCK realizuje działalność statutową w postaci organizacji /współorganizacji różnorodnych wydarzeń o charakterze kulturalno-rozrywkowym, artystycznym, edukacyjnym, rekreacyjnym.

W wydarzeniach organizowanych przez Wiślańskie Centrum Kultury w samym 2022 roku wzięło udział około 41 600 osób. WCK prowadzi sprzedaż wydawnictw (Monografie Wisły, Protokoły z Wydziału Gminnego, Albumy TKB itp.). W Galeryjce WCK organizowano również różnorodne wystawy.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Na terenie Miasta Wisła stan zachowania zabytków jest zróżnicowany.

W najlepszym stanie są budowle sakralne (zwłaszcza użytkowane kościoły) jak i budowle świeckie (w tym Rezydencja Prezydenta RP).

Zabytkowe budynki mieszkalne będące własnością prywatną w dużej liczbie są zaniedbane. W kilku przypadkach przejęły funkcje gospodarcze a mieszkańcy przenieśli się do nowych budynków murowanych. Zapewne ze względów finansowych spora część architektury murowanej, niezależnie od przeznaczenia, poddawana jest doraźnym remontom lub trwałym przeróbkom, które negatywnie wpływają na wizerunek danego obiektu i jego otoczenia. Tym samym wpływa to niekorzystnie na krajobraz kulturowy. Podstawową barierą jest tutaj brak środków na remonty prowadzone w zgodzie z tradycją i w harmonii z historią.

Wyjątkowej uwagi wymagają obiekty, które są najwartościowsze dla społeczności lokalnej zarówno z punktu widzenia kulturowego jak i ekonomicznego. Niektóre z obiektów są zaniedbane i potrzebują jedynie odnowienia lub zmiany sposobu zagospodarowania, inne wymagają gruntownej renowacji kolejne zaś, są w bardzo dobrym stanie.

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT słabych i mocnych stron gminy, a także szans i zagrożeń.

Mocne strony:

- 1) Bogata historia miasta i regionu
- 2) Różnorodność wyznań religijnych mieszkańców miasta
- 3) Dogodna lokalizacja (geograficzna i komunikacyjna)
- 1) Centralne położenie względem gmin Beskidzkiej 5 (Brenna, Istebna, Szczyrk, Ustroń, Wiśla), rdzeń Beskidu Śląskiego
- 2) Gminna Ewidencja Zabytków (przyjęta zarządzeniem Burmistrza)
- 3) Dobry stan zachowania obiektów znajdujących się w rejestrze zabytków
- 4) Dbalność o obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy
- 5) Obecność zabytków wysokiej rangi (Rezydencja Prezydenta RP Zamek w Wiśle)
- 6) Interesujące przykłady architektury drewnianej, zachowane liczne budynki mieszkalne architektury drewnianej
- 7) Zachowane obiekty sakralne i nekropolie o wysokiej wartości kulturowej
- 8) Zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz Miasta
- 9) Obecność regionalistów i znawców lokalnej historii
- 10) Lokalne tradycje i zwyczaje, kultywowane wśród mieszkańców
- 11) Mocno podkreślone poczucie tożsamości regionalnej wśród mieszkańców
- 12) Wysoka aktywność kulturalna mieszkańców
- 13) Uznana marka i dobry wizerunek Miasta w całym kraju
- 14) Bogata baza wypoczynkowa (dostępność licznych miejsc noclegowych) o zróżnicowanym standardzie
- 15) Bogata baza gastronomiczna oparta na regionalnej kuchni
- 16) Sprawnie funkcjonujące Centrum Informacji Turystycznej
- 17) Krajobrazy o walorach przyrodniczych
- 18) Duża rozpoznawalność Wisły na krajowym rynku turystycznym
- 19) Bogactwo szlaków turystycznych
- 20) Atrakcje gminy dostępne w sezonie letnim i zimowym

- 21) Czytelna i systematycznie aktualizowana strona internetowa gminy Wisła pod kątem dziedzictwa kulturowego i atrakcji gminy
- 22) Ciekawe zbiory muzealne
- 23) Podjęta Uchwała Krajobrazowa przez Radę Miasta Wisła, mająca wpływ na poziom estetyki w gminie

Słabe strony:

- 1) Niewielka liczba obiektów zabytkowych wysokiej rangi
- 2) Brak systemu dofinansowań renowacji i konserwacji obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, nie będących w zasobach gminy
- 3) Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków
- 4) Postępująca degradacja drewnianej architektury mieszkalnej wielu cennych budynków
- 5) Dewaloryzujące modernizacje historycznej zabudowy – wymiana stolarki, przebudowa elewacji (docieplenia zewnętrzne), stosowanie blacho-dachówki, skutkujące obniżeniem walorów zabytkowych
- 6) Niewystarczające wyeksponowanie części interesujących zabytków
- 7) Niedostateczne zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego

Perspektywy:

- 1) Udzielane dotacje gminne na działania związane z renowacją i konserwacją obiektów rejestrowych i ujętych w GEZ
- 2) Tworzenie warunków dla wszystkich właścicieli zabytków poprzez np. porozumienia publiczno-prywatne, publiczno-publiczne, skutkujących zwiększeniem udziału w działalności turystycznej
- 3) Przygraniczne położenie oraz możliwość rozwoju współpracy transgranicznej
- 4) Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł krajowych i zagranicznych (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków
- 5) Aktualizacja dokumentów strategicznych, które przyczynią się do poprawy warunków życia ludności i stanu dziedzictwa kulturowego
- 6) Współpraca gminy i organizacji pozarządowych z miejscowymi szkołami w zakresie włączenia do programów nauczania lekcji o lokalnym krajobrazie kulturowym, organizowanie wycieczek, których trasy uwzględniałyby zasoby zabytków regionalnych
- 7) Kontynuacja i zwiększanie oferty imprez o zasięgu krajowym, połączonych z promocją walorów kulturowych i historycznych gminy

Zagrożenia

- 1) Niekontrolowany rozwój turystyczny i inwestycyjny przyczyniający się do degradacji zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego
- 2) Częściowy zanik tradycji i tożsamości regionalnych, związany ze zmianami stylu życia (zwłaszcza młodzieży)
- 3) Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru
- 4) Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych
- 5) Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych

- 6) Wzrastające koszty remontów obiektów zabytkowych
- 7) Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska
- 8) Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych

7. Założenia programowe

Przeгляд zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad Programem Opieki nad Zabytkami stanowią podstawę formułowania celów i zadań. Ich realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku miasta Wisła atrakcyjnej dzięki walorom kulturowym na równi z walorami przyrodniczymi, z potencjałem obszarów do rewitalizacji i obiektów do zagospodarowania.

W ramach realizacji PONZ wyznaczone zostały trzy cele strategiczne:

- Utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego,
- Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz budowie wizerunku Miasta i Gminy,
- Budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania.

Wykaz planowanych działań w ramach wyznaczonych celów strategicznych przedstawiono w poniższej tabeli.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Tabela 2. Cele operacyjne i działania przewidziane do realizacji w ramach Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Wisła na lata 2024-2028.

Cele operacyjne	Działanie	Zakres zadań w ramach działania	Podmiot odpowiedzialny
Cel strategiczny: Utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego			
Budowa gminnego systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz kształtowania krajobrazu kulturowego	Prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków 2. Weryfikacja obiektów gminnej ewidencji pod kątem wpisania nowych obiektów i wyłączenia obiektów w znacznym stopniu przebudowanych, które utraciły wartości zabytkowe 3. Sporządzenie nowych kart gminnej ewidencji zabytków zgodnie z obowiązującymi wytycznymi 4. Wykonanie kart gminnej ewidencji dla obiektów Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, które nie posiadają założonych kart w ewidencji gminnej 5. Udostępnienie kart GEZ na stronie www. Urzędu Miasta. - Budowa komputerowej bazy danych o zabytkach (np. system GISON) 6. Opracowanie planu na wypadek konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych 	Miasto Wisła
	Rozszerzenie chronionego wpisem do rejestru zasobu dziedzictwa kulturowego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie „z urzędu” do rejestru zabytków najcenniejszych obiektów z terenu gminy 	Miasto Wisła

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Cele operacyjne	Działanie	Zakres zadań w ramach działania	Podmiot odpowiedzialny
	Opracowanie dokumentów strategicznych uwzględniających kwestie ochrony dziedzictwa kulturowego	1. Zwiększenie uwagi na prawidłowość treści dokumentów dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami przy opracowywaniu nowych dokumentów gminnych o charakterze strategicznym (planów miejscowych, strategii, planu ogólnego itp.)	Miasto Wisła
Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Dofinansowywanie z budżetu Miasta Wisła prac remontowo - konserwatorskich przy zabytkach nie będących własnością gminy	1. Realizacja uchwał w sprawie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków	Miasto Wisła
	Oznakowanie obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną	1. Oznaczenie wszystkich obiektów rejestrowych znakiem błękitnej tarczy. 2. Umieszczenie w pobliżu najcenniejszych obiektów tablic informacyjnych w języku polskim i angielskim	Miasto Wisła, inne podmioty
	Bieżąca opieka nad cennymi elementami dziedzictwa kulturowego	1. Wsparcie działań na rzecz poprawy stanu estetyki otoczenia kościołów z terenu Gminy 2. Bieżąca pielęgnacja cmentarzy, miejsc kultu i miejsc pamięci	Zarządcy, właściciele, Miasto Wisła

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Cele operacyjne	Działanie	Zakres zadań w ramach działania	Podmiot odpowiedzialny
	Wsparcie mieszkańców w zakresie możliwości pozyskania środków zewnętrznych na prace związane z renowacją i konserwacją zabytków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przekazywanie właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych informacji o możliwościach pozyskiwania dodatkowego wsparcia finansowego (zwłaszcza z funduszy europejskich) 2. Zapoznanie mieszkańców z zagadnieniami dotyczącymi gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych 3. Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o przyznanie środków na odnowę zabytku z funduszy unijnych, budżetu państwa oraz dotacji samorządowych 	Miasto Wisła, właściciele, inne podmioty
Cel strategiczny: Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz budowie wizerunku Miasta			
Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości	Rozbudowa kulturowych tras turystycznych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie nowych oraz rozbudowa i oznakowanie istniejących ścieżek i tras turystycznych wykorzystujących warunki środowiska kulturowego 2. Dopracowanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego 	Miasto Wisła, instytucje kultury, inne podmioty
Stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym	Popularyzacja metod konserwatorskich, zasad prac przy zabytkach	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie cyklu spotkań (np. w salach OSP, w urzędzie, Centrum Kultury) ze specjalistami konserwatorami, architektami 	Miasto Wisła, inne podmioty
Budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania			

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Cele operacyjne	Działanie	Zakres zadań w ramach działania	Podmiot odpowiedzialny
Budowa świadomych więzi lokalnych społeczności z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania	Systematyczna edukacja dzieci i młodzieży	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie cyklu spotkań (np. w salach OSP), ze specjalistami konserwatorami, architektami 2. Organizacja lekcji muzealnych, bibliotecznych i konkursów historycznych 3. Zorganizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek po najciekawszych i najważniejszych miejscach w mieście oraz przedstawienie dzieciom i młodzieży jak największej liczby obiektów zabytkowych 	Miasto Wisła, placówki oświatowe, instytucje kultury, inne podmioty
	Popularyzacja zabytków nieruchomych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie i realizacja rocznych programów wystaw na temat historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków (muzeum, biblioteki etc.) 2. Publikowanie materiałów reklamowych i turystycznych opisujących istniejące zabytki w mieście 3. Opracowanie informatora o zabytkach i obiektach posiadających wartość historyczną 4. Publikacja artykułów o tematyce historii regionu na internetowej stronie miasta po uprzednim uzyskaniu zgody od autorów 	Miasto Wisła, inne podmioty
Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Promocja dziedzictwa kulturowego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie do kalendarza imprez kulturalnych przedsięwzięć związanych z promowaniem walorów historycznych miasta 2. Wspieranie organizacji i stowarzyszeń w opracowaniu i publikowaniu materiałów dotyczących historii i zabytków 3. Utworzenie systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego 	Miasto Wisła, instytucje kultury, inne podmioty

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Cele operacyjne	Działanie	Zakres zadań w ramach działania	Podmiot odpowiedzialny
	Szerzenie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego miasta	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa 2. Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów (np. z historii regionu) i wystaw (w szczególności fotograficznych i malarskich) 3. Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie rozpowszechniania i ochrony kultury materialnej miasta (w tym projektów maturalnych, prac magisterskich i dyplomowych) 	
	Współpraca ze środowiskami naukowymi	<ol style="list-style-type: none"> 1. inicjowanie i wspieranie budowy i realizacji programów badawczych nad dziedzictwem kulturowym (archeologicznych, architektonicznych, historycznych) 	Miasto Wisła, instytucje kultury, inne podmioty

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Realizacja programu odbywać się będzie poprzez wskazane zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Dostępne instrumentarium służące realizacji programu wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działań umocowanych w realiach instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

- Instrumenty prawne - wynikające z przepisów dotyczących ochrony zabytków, w tym:
  - wnioskowanie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpis do rejestru zabytków obiektów/obszarów z gminnej ewidencji zabytków;
  - wnioskowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o skreślenie nieistniejących już obiektów, a nadal widniejących w rejestrze zabytków;
  - sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustanawiających ochronę i rewitalizację historycznych obszarów;
  - uwzględnianie gminnej ewidencji zabytków i programu opieki nad zabytkami miasta Wisła w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- Instrumenty finansowe - dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy uwzględniające finansowanie z funduszy europejskich, państwowych, samorządu województwa, powiatu, gminy, miasta.
- Instrumenty koordynacji – uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, miasta planie rozwoju lokalnego, programach rozwoju infrastruktury, programie ochrony środowiska przyrodniczego. Współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.
- Instrumenty kontrolne - monitoring (we współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków i powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego) stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
- Instrumenty społeczne - edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego, profesjonalna (aktualizowana) informacja, współdziałanie z organizacjami społecznymi, związkami wyznaniowymi etc. Budowa produktu turystycznego w oparciu o zabytki, tradycyjne techniki budowlane, dziedzictwo niematerialne. Finansowanie działań (np. remontowych, promocyjnych) przy zabytkach zarówno wpisanych do rejestru jak i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków burmistrz/prezydent zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia go Radzie Miejskiej. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena stopnia realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- wykonanie zadań przyjętych do realizacji,
- efektywność ich wykonania

Przykładowe mierniki realizacji Programu przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Przykładowe mierniki realizacji Programu opieki nad zabytkami dla Miasta Wisła na lata 2024-2028.

Lp.	Miernik realizacji PONZ	Oczekiwany trend
1.	poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami	Wzrost
2.	wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom	Wzrost
3.	liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych	Wzrost
4.	liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego, stolarek itp.)	Wzrost
5.	liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy	Wzrost
6.	liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych	Wzrost
7.	liczba opracowanych/wydanych wydawnictw/aplikacji mobilnych/stron www. (w tym folderów promocyjnych, przewodników, albumów, materiałów pokonferencyjnych etc.)	Wzrost
8.	liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej	Wzrost
9.	stopień pokrycia gminy mpzp	Wzrost
10.	Liczba opracowanych i zaktualizowanych dokumentów strategicznych uwzględniających kwestię ochrony dziedzictwa kulturowego	Wzrost

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Dotacje udzielane przez ministra i wojewódzkich konserwatorów zabytków mogą być przeznaczane na szereg działań przy zabytkowych obiektach wpisanych do rejestru zabytków, niezbędnych dla zachowania i poprawy stanu

technicznego oraz substancji zabytkowej obiektu. Do katalogu prac i działań należą: techniczne i konserwatorskie ekspertyzy, konserwatorskie lub architektoniczne badania i dokumentacje, opracowania programów prac konserwatorskich, projekty budowlane, zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku, stabilizacja konstrukcyjna części składowych zabytku lub ich częściowe odtworzenie, odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności; uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej, zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dodatkowo dotacje na działania przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków mogą być udzielane przez organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty województwa) na zasadach określonych w podjętej przez dany organ uchwale.

Zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw, utworzony został Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków – państwowy fundusz celowy. Głównymi wpływami Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są administracyjne kary pieniężne nakładane w wypadkach, które dotychczas stanowiły wykroczenia. Są to środki z administracyjnych kar, które nakładane mogą być w ściśle określonych przypadkach:

Art. 107a. 1. Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, który nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
  - 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
  - 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,
  - 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości
- podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

Art. 107b. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która otrzymała pozwolenie na czasowy wywóz zabytku za granicę, a która w terminie 14 dni od dnia upływu ważności tego pozwolenia nie powiadomiła właściwego organu o przywiezieniu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

Art. 107c. 1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

Art. 107d. 1. Kto bez pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5¹, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

2. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

---

¹ Obejmuje prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, roboty budowlane w otoczeniu zabytku; prowadzą badania konserwatorskie archeologiczne lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

3. Kto bez pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1a (prace konserwatorskie, prace restauratorskie, badania konserwatorskie), podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

4. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1a, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.

Art. 107e. 1. Kto wbrew obowiązkowi nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 40 ust. 1², podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 50 000 zł.

Środki, zgromadzone na koncie Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków w pierwszej kolejności przeznaczone są na ratowanie zabytków zagrożonych lub zniszczonych.

Najważniejsze potencjalne źródła dofinansowania działań i zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dla Miasta Wisła na lata 2024-2028 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 4. Możliwości pozyskania źródła dofinansowania działań ujętych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wisła na lata 2024-2028.

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
<p>Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego</p>	<p>– Ochrona zabytków</p> <p>Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.</p> <p>Kluczowe dla realizacji celów programu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach programu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk kładziony jest na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych – wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem programu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego – zarówno w kontekście ogólnosiwiatowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji. Istotnym celem programu jest poprawa stanu instytucji kultury mieszczących się w zabytkowych siedzibach, których remonty ze względu na intensywność użytkowania są szczególnie potrzebne.</p> <p>O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku</p>

² W przypadku ustalenia, że zabytek jest w nieodpowiednim stanie zachowania, wojewódzki konserwator zabytków może wydać kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej zalecenia pokontrolne usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	<p>wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.</p> <p>– Ochrona zabytków archeologicznych</p> <p>Strategicznym celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Zadaniem programu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także opracowanie i publikacja ich wyników. W obu grupach zadań na wsparcie mogą liczyć przede wszystkim projekty, które zakładają prowadzenie badań na obszarach (lub w dziedzinach) niewystarczająco rozpoznanych lub upowszechnionych, promujących nowe kierunki badawcze, a także opracowanie i publikację wyników badań archeologicznych, zwłaszcza zakończonych przed 2010 r.</p> <p>O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury, państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, publiczne uczelnie akademickie, niepubliczne uczelnie akademickie, podmioty prowadzące działalność gospodarczą.</p> <p>– Kultura Ludowa i tradycyjna</p> <p>Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowywane będą przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszących się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych. Szczególny nacisk w programie zostaje położony na projekty kompleksowe, integrujące zarówno nadawców – twórców depozytariuszy i nosicieli treści kultury wywodzących się ze społeczności lokalnych i regionalnych oraz profesjonalistów i znawców w swoich dziedzinach, jak i odbiorców (indywidualnych i zbiorowych). Istotne jest rejestrowanie, dokumentowanie i archiwizowanie materialnych i niematerialnych przejawów kultur tradycyjnych; tworzenie odpowiednich metod i narzędzi służących ich ochronie i upowszechnianiu; wypracowywanie i dzielenie się dobrymi praktykami oraz nawiązywanie interdyscyplinarnych i międzyśrodowiskowych kontaktów; wykorzystywanie wszelkich form i sposobów promocji podejmowanych działań, w tym tworzenie ogólnodostępnych repozytoriów związanych z zasobami kultur tradycyjnych i ich transformacjami.</p>

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	<p>O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego); organizacje pozarządowe; podmioty prowadzące działalność gospodarczą: kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.</p> <p>– Wspieranie działań muzealnych</p> <p>Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także – prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego; organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.</p> <p>– Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju</p> <p>Strategicznym celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Program ma za zadanie stworzenie możliwości sprzyjających otoczeniu tych miejsc stałą i stabilną opieką, polegającą w szczególności na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania miejsca pamięci oraz wydarzeń i osób z nim związanych; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy miejscu pamięci; zabezpieczenia i utrzymania miejsca pamięci oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z miejsca pamięci w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości i autentyzmu; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o miejscu pamięci oraz jego znaczeniu dla historii, dziedzictwa i tożsamości narodowej.</p> <p>– Kultura dostępna</p> <p>Celem programu jest wspieranie zadań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skierowanych do szerokiego grona odbiorców i sprzyjających integracji społecznej. Działania te powinny służyć osiągnięciu realnych, systemowych i długofalowych efektów w niwelowaniu barier w dostępie do kultury w wymiarach: przestrzennym, ekonomicznym, społeczno -mentalnym i kompetencyjnym ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z miejscowości pozbawionych bezpośredniego dostępu do narodowych zasobów dóbr kultury, instytucji kultury oraz instytucji artystycznych. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać się mogą m.in. następujące podmioty prawa polskiego: państwowe instytucje kultury; samorządowe instytucje kultury; jednostki samorządu terytorialnego wyłącznie jako organy</p>

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	<p>prowadzące publiczne szkoły artystyczne, w przypadku szkół nieprowadzących samodzielnej księgowości; organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, podmioty prowadzące działalność gospodarczą [21].</p>
<p>Śląski Wojewódzki Konservator Zabytków</p>	<p>Środki Wojewódzkiego Conservatora Zabytków przeznaczone są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie województwa.</p> <p>Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o udzielenie dotacji: Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie.</p> <p>Szczegółowe informacje dotyczące terminów składania wniosków; wyszczególnienie rodzaju dokumentacji, prac oraz materiałów, na które może zostać udzielona dotacja; wnioski oraz niezbędne dokumenty, które należy złożyć w celu ubiegania się o dotację dostępne są na stronie internetowej: http://wkz.katowice.pl/uslugi/dotacje-i-refundacje</p>
<p>Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Fundusz Kościelny</p>	<p>Powołany Fundusz Kościelny udziela dotacji na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w szczególności dotyczących: remontów dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszania i odgrzybiania, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). W szczególnie uzasadnionych przypadkach może nastąpić finansowanie z Funduszu Kościelnego remontu ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: instrumenty muzyczne, dzwony) oraz stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: ołtarze, polichromie, freski, posadzki).</p> <p>Więcej informacji na temat możliwości dofinansowania można pozyskać ze strony: https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-koscielny</p>
<p>Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnoprawnych</p>	<p>Dotacje w ramach działalności funduszu udzielane są na m.in. likwidację barier architektonicznych (w tym, także w obiektach zabytkowych) w myśl projektu Dostępna przestrzeń. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków są właściciele obiektu wymagającego likwidacji barier. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% wartości dla podmiotu, który nie jest przedsiębiorcą oraz do 30% wartości dla przedsiębiorcy.</p>
<p>Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027</p>	<p>W lipcu 2021 roku rozpoczęły się konsultacje społeczne założeń programu na lata 2021-2027.</p> <p>Wyznaczono Priorytet VII: Kultura, w ramach którego określono cel</p>

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	<p>szczegółowy 4.6: Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p> <p>Wsparciem w ramach określonego priorytetu zostaną objęte państwowe i współprowadzone instytucje kultury, biblioteki przechowujące Narodowy Zasób Biblioteczny oraz publiczne szkoły i uczelnie artystyczne. Ponadto o wsparcie będą mogły ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego oraz kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej, zlokalizowane na obszarach wpisanych na listę UNESCO lub Pomników Historii.</p>
Rządowy Program Odbudowy Zabytków	<p>Rządowy Program Odbudowy Zabytków jest to Program, który wspiera samorządy w poprawieniu stanu, odbudowie i remontach obiektów zabytkowych przyczyniając się tym samym do poprawy ich stanu i uchroni przed degradacją i niszczeniem.</p> <p>Program dopuszcza finansowanie obiektów posiadających wpis do ewidencji lub rejestru zabytków i będących w posiadaniu jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego.</p> <p>Program kierowany jest bezpośrednio do jednostek samorządu terytorialnego, a za ich pośrednictwem również do innych podmiotów zobowiązanych do opieki nad zabytkami. Dofinansowanie będzie przyznawane na realizację zadań inwestycyjnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Może być przeznaczone na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego albo na udzielenie dotacji samorządowej na takie prace.</p> <p>Dofinansowanie z Programu może wynieść maksymalnie 98% wartości inwestycji, a minimalny wkład własny - 2%.</p> <p>Wnioski będą mogły być składane w aplikacji Polski Ład udostępnionej przez BGK, w jednej z trzech kategorii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • do 150 000 zł • do 500 000 zł • do 3 500 000 zł. <p>Więcej informacji na stronie: https://www.bgk.pl/programy-i-fundusze/programy/rzadowy-program-odbudowy-zabytkow/</p>
Fundusz Termomodernizacji i Remontów (BGK)	<p>Podstawowym celem Funduszu Termomodernizacji i Remontów jest pomoc finansowa dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia termomodernizacyjne i remontowe oraz wypłata rekompensat dla właścicieli budynków mieszkalnych, w których były lokale kwaterunkowe.</p> <p>W przypadku obiektów zabytkowych możliwe jest uzyskanie premii remontowej stanowiącej 60% kosztów przedsięwzięcia remontowego.</p>

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	<p>Beneficjentem premii remontowej są właściciele lub zarządcy budynków wielorodzinnych, których użytkowanie rozpoczęto:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przed dniem 14 sierpnia 1961 r. lub co najmniej 20 lat przed dniem złożenia wniosku o premię remontową do banku kredytującego oraz • budynek ten należy do społecznej inicjatywy mieszkaniowej lub towarzystwa budownictwa społecznego; • budynek ten został wybudowany przy wykorzystaniu kredytu udzielonego przez BGK na podstawie wniosków o kredyt złożonych do dnia 30 września 2009 r. lub przy wykorzystaniu finansowania zwrotnego w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego bez względu na status prawny, z wyłączeniem jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych. <p>Więcej informacji na temat możliwości dofinansowania można pozyskać ze strony: https://www.bgk.pl/podmioty-ryнку-mieszkaniowego/modernizacja-i-rewitalizacja/premia-remontowa-z-funduszu-termomodernizacji-i-remontow/?gclid=Cj0KCQjwjvaYBhDIARIsAO8PKE0Bc9zj_SXOzpDG7-pyqSOtQjEU2wf4z-NAibrbbOxX50gy_mYuPM8aAk8uEALw_wcB</p>
<p>Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027</p>	<p>W programie wyznaczono Priorytet VII: Kultura, w ramach którego określono cel szczegółowy 4.6: Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p> <p>Wspieraniem w ramach określonego priorytetu zostaną objęte państwowe i współprowadzone instytucje kultury, biblioteki przechowujące Narodowy Zasób Biblioteczny oraz publiczne szkoły i uczelnie artystyczne. Ponadto o wsparcie będą mogły ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego oraz kościoły i związki wyznaniowe w zakresie prowadzonej działalności kulturalnej, zlokalizowane na obszarach wpisanych na listę UNESCO lub Pomników Historii.</p>
<p>Finansowanie z fundacji</p>	<p>Istnieje pozyskiwania funduszy zewnętrznych pochodzących z fundacji. Można tu wymienić np. fundacje bankowe, Fundację LOTTO Milion Marzeń, Fundację Polska Miedź – KGHM, Fundację PGNiG, Fundację Orange.</p> <p>Więcej informacji na temat możliwości dofinansowania można pozyskać ze stron: https://www.fundacjalotto.pl/ http://fundacjakghm.pl/ https://fundacja.pgnig.pl/ https://fundacja.orange.pl/ https://fundacja.santander.pl/</p>

Źródło dofinansowania	Cele i przedmiot dofinansowania
	https://www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/index.htm https://www.fundacjapkobp.pl/ https://www.pekao.com.pl/o-banku/odpowiedzialnosc-spoleczna/fundacja-banku.html#

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

W okresie obowiązywania *Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Wisła na lata 2024-2028*, gmina przeznaczy środki na konserwację zabytków zdobyte ze źródeł publicznych lub prywatnych. Będą one przeznaczone na cele wyznaczone przez administrujących zabytkowymi obiektami. Na bieżąco wg potrzeb wykonywane będą prace renowacyjne obiektów umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie gminy oraz dużą ilość obiektów posiadających wartości zabytkowe Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy.

Rada Miejska w Wiśle 7 marca 2023 r. podjęła uchwałę Nr LIV/834/2023 w sprawie zasad udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, zmieniona uchwałą Nr LV/847/2023 Rady Miasta Wisła z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie zasad udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Załącznik nr I – Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków

Aneks numer 1 – wykaz zabytków nieruchomości

Tabela 5. Wykaz zabytków nieruchomości.

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
1.	Dom drewn.	Os. Bajcary nr 1	WEZ
2.	Dom drewn. „Malinka”	Os. Bajcary nr 2	
3.	Dom drewn.	Os. Bajcary nr 4	WEZ
4.	Dom drewn.	Os. Bajcary nr 6	Rejestr zabytków
5.	Dom drewn. Regionalna Izba Twórcza „Chata Kocyana”	Os. Bajcary nr 6	
6.	Dom drewn.	Os. Bajcary nr 11	WEZ
7.	Dom drewn.- murow.	ul. Brańców nr 4	
8.	Dom drewn.-murow.	ul. Brańców nr 6	
9.	Bud. gospod. drewn.-murow.	ul. Brańców nr 6 (naprzeciw domu nr 6)	
10.	Dom murow.-drewn.	ul. Brańców nr 8	
11.	Dom drewn.	ul. Brzegowa nr 2	WEZ
12.	Wiadukt kolejowy	nad ul. Brzegową	WEZ
13.	Dom murow.	ul. Bukowa nr 1	WEZ
14.	Dom drewn. – obiekt noclegowy „Silesia”	ul. Bukowa nr 4	
15.	Dom drewn.	ul. Bukowa nr 12	
16.	Most kolejowy żelazny	ul. Bulwar Słoneczny	
17.	Dom drewn.	al. Ks. bp Bursche nr 5	WEZ
18.	Dom drewn.-murow. „Willa Dąbrówka”	al. Ks. bp Bursche nr 16	
19.	Dom murow.	al. Ks. bp Bursche nr 19	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
20.	Dom drewn.-murow. "Willa Zacisze"	al. Ks. bp Bursche nr 21	
21.	Dom „Willa pod Jaworem” drewn.	al. Ks. bp Bursche nr 27	WEZ
22.	Dom drewn.	ul. Ks. Bp Bursche nr 35	WEZ
23.	Dom murow.-drewn. (dawna leśniczówka Czarne, ob. bar i pensjonat „Wisetka”)	ul. Czarna Wisetka nr 1	
24.	Przystół pod Baranią Górą, dawna Leśniczówka, ob. Izba Leśna	ul. Czarna Wisetka nr 3	
25.	Dom drewn. ob. Stara Karczma „Drewutnia”	ul. Czarne nr 3a	
26.	Budynek mieszkalno-gospod. drewn.	ul. Czarne nr 3a (obok karczmy „Drewutnia”)	
27.	Dom murow.-drewn.	ul. Czarne nr 4	
28.	Budynek administracyjny Nadleśnictwa w Wiśle, drewn.	ul. Czarne nr 6	WEZ
29.	Budynek gospodarczy Nadleśnictwa w Wiśle, drewn.	ul. Czarne nr 6	WEZ
30.	Budynek mieszkalny, murowany (dawny sklep)	ul. Czarne nr 8	WEZ
31.	Dom drewn.	ul. Czarne nr 9	WEZ
32.	Dom drewn.	ul. Czarne nr 11	WEZ
33.	Bud. gospodarczy	przy posesji ul. Czarne nr 11	
34.	Dom wczasowy „Pod Baranią” drewn.	ul. Czarne nr 12, obok pawilon murow.	
35.	Dawna gospoda, ob. restauracja „Fojtula” murow.	ul. Czarne nr 18	
36.	Budynek dworca kolejowego Wisła – Głębcze murow.	ul. Dworcowa (d. nr 853)	WEZ
37.	Magazynek kolejowy przy dworcu kolejowym Wisła –Głębcze murow.	ul. Dworcowa	WEZ
38.	Wiadukt kolejowy przy stacji Wisła-Głębcze	ul. Dworcowa	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
39.	Dom drewn.-murow.	ul. Dworcowa nr 10	WEZ
40.	Dom murow.	ul. Dziehcinka nr 1	WEZ
41.	Dom wczasowy „Orlik” murow.-drewn.	ul. Dziehcinka nr 3	WEZ
42.	Dom wczasowy FWP „Orlik 2”	ul. Dziehcinka nr 5	
43.	Dom murow.	ul. Dziehcinka nr 12	WEZ
44.	Dom drewn.	ul. Dziehcinka nr 13	
45.	Dom murow.	ul. Dziehcinka nr 16	WEZ
46.	Dom drewn. – murow.	ul. Dziehcinka nr 17	WEZ
47.	Dom murow.	ul. Dziehcinka nr 18	WEZ
48.	Dom murow.	ul. Dziehcinka nr 20	
49.	Dom drewn.-murow.	ul. Dziehcinka nr 23	WEZ
50.	Dom „Storczyk” murow.	ul. Dziehcinka nr 24, róg ul. Strażacka	WEZ
51.	Dom drewn.	ul. Dziehcinka nr 25	
52.	Dom drewn.	ul. Dziehcinka nr 40	
53.	Dom murow. – „Willa Kaskada”	ul. Dziehcinka nr 44	
54.	Dom murow. –pensjonat „Ślązaczka”	ul. Dziehcinka nr 50	
55.	Wiadukt kolejowy	nad ul. Dziehcinka	WEZ
56.	Dom drewn.	ul. Głębcie nr 7	WEZ
57.	Dom drewn.	ul. Głębcie nr 8	WEZ
58.	Dom murow.- drewn. „Elżbietanka 2”	ul. Głębcie nr 9	WEZ
59.	Dom drewn. „Teklusia”	ul. Głębcie nr 59	WEZ
60.	Kapl. murow. kamienna	na posesji ul. Głębcie nr 59	
61.	Dom drewn.	ul. Głębcie nr 81	
62.	Dom drewn.	Os. Głębcie Górne nr 1	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
63.	Dom drewn.- murow.	ul. Gościejów nr 5	WEZ
64.	Dom drewn.-murow.	ul. Gościejów nr 13	
65.	Dom drewn. – murow.	ul. Gościejów nr 35	WEZ
66.	Dom murow. (od. Dom rekolekcyjny im. Bpa Juliusza Bursche) – Księżówka Wiślanka)	ul. Górnośląska nr 1, róg ul. Kuryatty	
67.	Dom murow. „Almira”	ul. Górnośląska nr 1a	WEZ
68.	Dom drewn. –murow. „Smoleniówka”	ul. Górnośląska nr 11	
69.	Dom murow.-drewn.	ul. Górnośląska nr 13	
70.	Dom – kaplica Św. Wincentego murow.	ul. Górnośląska nr 16 (Siostry Elżbietanki)	WEZ
71.	Dom murow. willa „Romusia”	ul. Groniczek nr 1	WEZ
72.	Dom drewn.- murow. pensjonat „Jodła”	ul. Groniczek nr 2	WEZ
73.	Cmentarz paraf. ewangelicko-augsb.	ul. Groniczek nr 4	WEZ
74.	Kaplica cmentarna murow. na cmentarzu paraf. Iwang.-augsb.	ul. Groniczek nr 4	
75.	Cmentarz ewangelicki	Ul. Groniaczek nr 4	
76.	Gmach Urzędu Pocztowego	pl. B. Hoffa nr 1	
77.	Dom Zdrojowy	pl. B. Hoffa nr 3	
78.	Budynek Zespołu Szkół	pl. B. Hoffa nr 5	WEZ
79.	Dom drewn.	Os. Jarzębata nr 16	WEZ
80.	Bud. gospod. drewn.	Os. Jarzębata nr 19	WEZ
81.	Dom drewn.	Os. Jarzębata nr 23	WEZ
82.	Dawna remiza murow.	ul. Jawornik nr 43a	
83.	Dom murow.	ul. Jawornik nr 48	
84.	Dom murow.	ul. Jawornik nr 60	
85.	D. gospoda murow. , ob. bar „Jawornik”	ul. Jawornik nr 64	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
86.	Dom drewn.	ul. Jurzyków nr 16	
87.	Dom murow.-drewn.	ul. Kasztanowa nr 1 (w woj. ewid. błędnie wykazany jako ul. Głębcze nr 53)	WEZ
88.	Dom drewn.	ul. Kasztanowa nr 3	WEZ
89.	Dom murow.	ul. Kasztanowa nr 8	WEZ
90.	Dom drewn.	ul. Kasztanowa nr 9	WEZ
91.	Dom murow.	ul. Kasztanowa nr 12	
92.	Dom drewn.	ul. Klonowa nr 3	
93.	Dom murow.	ul. Klonowa nr 1 (d. FWP „Anita”)	
94.	Hala Targowa	ul. Kolejowa	WEZ
95.	Dom drewn. ob. „Stara Karczma”	ul. Kolejowa (obiekt przeniesiony z ul. Wyzwolenia nr 60, tzw „Chałupa Szarców”)	WEZ
96.	Dom drewn.	ul. Kręta nr 1	
97.	Dom drewn.	ul. Kręta nr 4	
98.	Dom murow. – willa „Joanna”	ul. Konopnickiej nr 10	
99.	Dom murow. – pensjonat „Nad rzeką”	ul. Konopnickiej nr 12	
100.	Dom drewn.	ul. Konopnickiej nr 15	WEZ
101.	Dom murow.- drewn.	ul. Konopnickiej nr 19	WEZ
102.	Dom drewn.	ul. Konopnickiej nr 21	WEZ
103.	Dom drewn.	ul. Kopydło nr 17	
104.	Dom murow.	ul. Kopydło nr 19	
105.	Dom drewn.	ul. Kopydło nr 27	WEZ
106.	Kuźnia murow.	przy posesji ul. Kopydło nr 27	WEZ
107.	Dom drewn.	ul. Kopydło nr 43	WEZ
108.	Dom murow-drewn.	ul. Kopydło nr 50	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
109.	Strażnica WOP (ob. dom) murow.	ul. Kopydło nr 51	WEZ
110.	Dom drewn.	ul. Kopydło nr 81	WEZ
111.	Dom drewn.	ul. Kopydło nr 91	
112.	Dom drewn.	ul. Kopydło nr 93	WEZ
113.	Wieża drewn. słupowa z 1575 r. kościoła rzym.-kat. pw. Znalezienia Krzyża Św.	ul. Kopydło nr 103A	Rejestr zabytków
114.	Dom murow. – pensjonat „Pod Kasztanem” (dawn. „Małgorzatka”)	ul. Kopydło nr 103 (w wojewódzkiej ewidencji zabytków błędnie pod nr 99),	WEZ
115.	Dom murow.	ul. Kopydło nr 107	
116.	Dom drewn.	ul. Kopydło nr 115	WEZ
117.	Dom murow.	ul. Lipowa nr 1	WEZ
118.	Dawny zameczek myśliwski Habsburgów, ob. Oddz. PTTK Wisła	ul. Lipowa nr 4a	Rejestr zabytków
119.	Kościół paraf. pw. Wniebowzięcia NMP murow.	ul. Lipowa nr 7	WEZ
120.	Cmentarz paraf. przy kościele pw Wniebowzięcia NMP	ul. Lipowa nr 7	WEZ
121.	Dom „Willa Słoneczna” murow. – drewn.	ul. Lipowa nr 10	WEZ
122.	Dom murow.	ul. Lipowa nr 13	WEZ
123.	Most kolejowy	nad ul. Lipową	WEZ
124.	Dom drewn.-murow. – willa „Bajka”	ul. 11 Listopada nr 7	WEZ
125.	Dom drewn.- murow. „Chatka”	ul. 11 Listopada nr 27	WEZ
126.	Dom murow. „Lotos”	ul. 11 Listopada nr 31	WEZ
127.	Dom drewn.	ul. 11 Listopada nr 47	
128.	Dom FWP „Orlik” murow.	ul. 1 Maja nr 19	
129.	Dom murow.	ul. 1 Maja nr 27	WEZ
130.	Dom drewn.	ul. 1 Maja nr 32	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
131.	Dom murow.	ul. 1 Maja nr 33	WEZ
132.	Dom drewn.	ul. 1 Maja nr 34	WEZ
133.	Dom drewn.	ul. 1 Maja nr 37	WEZ
134.	Dom murow.	ul. 1 Maja nr 43	WEZ
135.	Dom wycieczkowy murow. (dawny hotel „Piastr”)	ul. 1 Maja nr 45	WEZ
136.	Kościół ewangelicko-augsb. murow.	ul. 1 Maja nr 49	Rejestr zabytków
137.	Plebania kościoła ewangelicko-augsb. murow.	ul. 1 Maja nr 49	Rejestr zabytków
138.	Dawna szkoła ewangel. (dom Jana Sztwiertni)	ul. 1 Maja nr 51	Rejestr zabytków
139.	Pawilon kawiarnia „Centrum” (ob. cukiernia „U Janeczki”) murow.	ul. 1 Maja nr 55	WEZ
140.	Dom murow.	ul. 1 Maja nr 57	WEZ
141.	Dom murow.	ul. 1 Maja nr 58	WEZ
142.	Dom murow. (ob. Państwowa Szkoła Muzyczna)	ul. 1 Maja nr 66	WEZ
143.	Budynek przystacyjny stacji Wisła-Uzdrowisko murow.	ul. 1 Maja nr 69	WEZ
144.	Nastawnia kolejowa stacji Wisła-Uzdrowisko murow.	ul. 1 Maja nr 69	WEZ
145.	Dworzec kolejowy Wisła- Uzdrowisko murow.	ul. 1 Maja nr 69	WEZ
146.	Magazyny kolejowe stacji Wisła-Uzdrowisko murow.	ul. 1 Maja nr 69	WEZ
147.	Dom „Willa Montana” murow.	ul. 1 Maja nr 71	WEZ
148.	Altana drewn. przy „Willi Montana” murow.	ul. 1 Maja nr 71	WEZ
149.	Dom murow.	ul. 1 Maja nr 87	WEZ
150.	Dom drewn. ob. karczma	ul. Malinka nr 2	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
151.	Dom drewn.-murow.	ul. Malinka nr 9	
152.	Dom drewn.-murow.	ul. Malinka nr 29	
153.	Dom drewn.-murow.	ul. Malinka nr 38	
154.	Dom („Chata Paprocie”) i stodoła drewn.-murow.	ul. Malinka nr 42	
155.	Dom drewn.-murow.	ul. Malinka nr 101	
156.	Dom drewn. , obok stodoła drewn.	ul. Malinka nr 107	
157.	Dom stodoła drewn. – murow.	ul. Mrózków nr 10a	
158.	Dom drewn.	ul. Nowa, róg ul. Jawornik	
159.	Dom murow. dr Ochorowicza	ul. Ochorowicza nr 6	
160.	Dom drewn.	ul. Ochorowicza nr 9	
161.	Dom murow.	ul. Ochorowicza nr 16	
162.	Wiadukt kolejowy	nad ul. Ochorowicza	
163.	Dom murow.	ul. Olimpijska nr 8	
164.	Park kąpielowy	ul. Olimpijska	
165.	Dom murow.	ul. Przykopa nr 3	
166.	Dom drewn.	ul. Reymonta nr 9	WEZ
167.	Dom drewn.	ul. Siglanów nr 1	WEZ
168.	Dom drewn.	ul. Siglanów nr 2	WEZ
169.	Dom murow.	ul. Siglanów nr 3	
170.	Dom drewn.-murow.	ul. Skolnity nr 1	
171.	Dom drewn.-murow.	ul. Skolnity nr 3	
172.	Zespół budynków drewn.-murow: dom i stodoła	ul. Skolnity nr 12	
173.	Dom drewniany z drewnianym budynkiem gospodarczym przy posesji (oboro-stodoła)	ul. Skolnity nr 22	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
174.	Dom murowany z 1935 r., Pensjonat „Ostoja”	ul. Słoneczna 1	WEZ
175.	Schronisko „Soszów”	ul. Soszowska nr 10	
176.	Dom murow. pensjonat „Arka”, dawn. „Wierchy”	ul. Spacerowa nr 4	WEZ
177.	Dom drewn.	ul. Spacerowa nr 5	WEZ
178.	Dom drewn.- murow.	ul. Spacerowa nr 11	WEZ
179.	Dom drewn.-murow. „Wierchy 3”	ul. Spacerowa nr 14	WEZ
180.	Dom drewn.	ul. Spacerowa nr 28	
181.	Obora murow.-drewn.	ul. Spokojna nr 7	WEZ
182.	Dom murow. „Elżbietanka”	ul. Spokojna nr 11	WEZ
183.	Dom murow.	ul. Spokojna nr 10	WEZ
184.	Dom murow.	ul. Spokojna nr 12	WEZ
185.	Dawna karczma (ob. Muzeum Beskidzkie)	ul. P. Stellera nr 1	Rejestr zabytków
186.	Dom drewn., dawna wiślańska szkoła (ob. Galeria „U Niedźwiedzia”)	ul. P. Stellera nr 2, róg ul. Dawna	WEZ
187.	Dom drewn.-murow.	ul. Strażacka nr 15	
188.	Dom drewn.-murow.	ul. Strażacka nr 16	
189.	Dom drewn.-murow.	ul. Strażacka nr 19	
190.	Chałupa drewniana	ul. Towarowa nr 6	WEZ
191.	Budynek gospod. murow.	przy posesji ul. Towarowa nr 6	WEZ
192.	Dom murow.	ul. Towarowa nr 7	WEZ
193.	Dom drewn. (ob. Przedszkole)	ul. Turystyczna nr 1	WEZ
194.	Dom drewn.	ul. Turystyczna nr 2	WEZ
195.	Dom drewn.	ul. Turystyczna nr 4	WEZ
196.	Dom murow.	ul. Turystyczna nr 6	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
197.	Dom drewn.	ul. Turystyczna nr 9	WEZ
198.	Dom – willa „Zdrój”	ul. Turystyczna 10	
199.	Schronisko na Stożku	ul. Turystyczna nr 19	
200.	Dom „Villa Japonica”	ul. Turystyczna nr 32	
201.	Dom drewn.	ul. Turystyczna nr 50	
202.	Dom drewn.	ul. Turystyczna nr 54	WEZ
203.	Wiadukt kolejowy	nad ul. Turystyczną	WEZ
204.	Most kolejowy żelazny	nad rzeką Wisłą ul. Ustrońska	WEZ
205.	Domek dróżnika Wisła- Jawornik	ul. Ustrońska	WEZ
206.	Przystanek kolejowy Wisła – Obłaziec nr 13	ul. Ustrońska	
207.	Dom murow.	ul. Ustrońska nr 18	
208.	Dom drewn.-murow.	ul. Wańkowska nr 5	
209.	Dom drewn.	ul. Willowa nr 2	WEZ
210.	Dom murow.	ul. Willowa nr 4	
211.	Dom murow.	ul. Wodna nr 1	
212.	Dom Wczasowy „Zimowit”	ul. Wodna nr 3	
213.	Dom murow. (ob. przedszkole publ. nr 2)	ul. Wodna nr 5	
214.	Dom drewn.	ul. Wypoczynkowa nr 4	WEZ
215.	Dom drewn.	ul. Wyzwolenia nr 14	
216.	Dom murow. – pensjonat	ul. Wyzwolenia nr 19	
217.	Dom drewn.	ul. Wyzwolenia nr 20	
218.	Dom drewn.	ul. Wyzwolenia nr 27	
219.	Dom murow. – ob. przedszkole publ.	ul. Wyzwolenia nr 34	
220.	Dom murow.	ul. Wyzwolenia nr 44	WEZ

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Forma ochrony
221.	Dom pensjonat „Belweder” murow.	ul. Wyzwolenia nr 48	WEZ
222.	Dom murow.	ul. Wyzwolenia nr 52	
223.	Dom murow.	ul. Wyzwolenia nr 54	WEZ
224.	Dawna karczma drewn. (ob. sklep)	ul. Wyzwolenia nr 57	
225.	Dom drewn.- murow. „Renata”	ul. Wyzwolenia nr 72	WEZ
226.	Dom murow. „Blanka”	ul. Wyzwolenia nr 74	WEZ
227.	Dom murow.	ul. Wyzwolenia nr 90	WEZ
228.	Dom drewn.	ul. Wyzwolenia nr 92	WEZ
229.	Dom murow. „Ewunia”	ul. Wyzwolenia nr 100	WEZ
230.	Oficyna domu „Ewunia”	ul. Wyzwolenia nr 100	WEZ
231.	Dom murow. – drewn.	ul. Wyzwolenia nr 106	WEZ
232.	Rezydencja prezydenta RP – „Zameczek”	ul. Zameczek nr 1	Rejestr zabytków
233.	Rezydencja prezydenta RP – dawna kordegarda (ob. hotel)	ul. Zameczek nr 1	Rejestr zabytków
234.	Rezydencja prezydenta RP – kaplica drewn.	ul. Zameczek nr 1	Rejestr zabytków
235.	Rezydencja prezydenta RP – wartownia murow.	ul. Zameczek nr 1	Rejestr zabytków
236.	Rezydencja prezydenta RP – park leśny i ogrodzenie z 3 bramami	ul. Zameczek nr 1	Rejestr zabytków
237.	Dom i bud. gospod. drewn. – murow.	ul. Zjazdowa nr 9a	

Spis tabel

TABELA 1. WYKAZ OBIEKTÓW UJĘTYCH W REJESTRZE ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA TERENIE MIASTA WISŁA.....	32
TABELA 2. CELE OPERACYJNE I DZIAŁANIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W RAMACH PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028.....	43
TABELA 3. PRZYKŁADOWE MIERNIKI REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028.....	49
TABELA 4. MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŹRÓDŁA DOFINANSOWANIA DZIAŁAŃ UJĘTYCH W GMINNYM PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA WISŁA NA LATA 2024-2028.....	51
TABELA 5. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH.....	58

Spis fotografii

FOTOGRAFIA 1. WIDOK NA KOMPLEKS SKOCZNI NARCIARSKICH W WIŚLE CENTRUM.....	22
FOTOGRAFIA 2. WIDOK NA WILLE DĄBRÓWKA – PRZYKŁAD DREWNIANEGO BUDOWNICTWA WILLOWEGO W WIŚLE.....	26
FOTOGRAFIA 3. WIDOK NA WIADUKT KOLEJOWY W WIŚLE ŁABAJOWIE.....	27
FOTOGRAFIA 4. WIDOK NA ZAMECZEK MYŚLIWSKI HABSBUURGÓW.....	27
FOTOGRAFIA 5. WIDOK NA KOŚCIÓŁ EWANGELICKO – AUGSBURSKI APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA.....	28
FOTOGRAFIA 6. WIDOK NA KOŚCIÓŁ P.W. ZNALEZIENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO.....	28
FOTOGRAFIA 7. WIDOK NA ZAMECZEK W ZESPOLE REZYDENCJI PREZYDENTA RP.....	30
FOTOGRAFIA 8. WIDOK NA DAWNĄ KORDYGARDE W ZESPOLE REZYDENCJI PREZYDENTA RP.....	30
FOTOGRAFIA 9. WIDOK NA WARTOWNIĘ W ZESPOLE REZYDENCJI PREZYDENTA RP.....	31
FOTOGRAFIA 10. WIDOK NA KAPLICĘ ŚW. JADWIGI ŚLĄSKIEJ NA ZADNIM GRONIU W WIŚLE – CZARNEM.....	31
FOTOGRAFIA 11. WIDOK NA DOM PRZY OS. BAJCARY 6A.....	31
FOTOGRAFIA 12. WIDOK NA WNĘTRZE MUZEUM BESKIDZKIE IM. ANDRZEJA PODŻORSKIEGO.....	37